

בעזרת השי"ת

חמשה חומשי תורה

הנהגות ישרות

מחולק לשלשה מדורים

הנהגות ישרות

מלוקט מספר המדות ומסודר על פסוקי התורה על פי המראה מקומות של מוהרנ"ת זי"ע והגה"ק מטשעהרין זצ"ל והגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל ומשאר מראה מקומות מאנשי שלומינו במשך הדורות וכן לרבות עוד מ"מ משאר ספרים הקדושים

ביאורים

במקום שאמרו להאריך הוספנו ביאורים ועיונים ופנינים הקשורים להסעיף מספרי רביה"ק ותלמידיו, וכן משאר הספרים הקדושים.

מקורות

ביאור ומקור של הסעיף מספר המדות, והקשר בין הסעיף להפסוק שעליו הובא.

שנת ה' אלפים תשפ"ה
מאנטשעסטער יצ"ו

קונטרס זה הינו דוגמא של חומש הנהגות ישרות שי"ל בעזהי"ת בקרוב
ובכן לתועלת ולזיכוי הרבים אשמח לשמוע חוות דעת אנשי שלומינו
וכל הערה והארה יתקבל בברכה.

משה נחמן קריגער

לכל הארה והערה או הוספה על הדברים שנכתבו כאן,

נא לשלוח על האדרעס של האי מעיל

maayonvunachal@gmail.com

או בטעלפאן מספר +447484754950

(אפשר להשאיר הודעה)

עימוד: י. גרוס 0527644765

סדר הטעמים

כמנהג אשכנז

כמנהג הספרדים

פֶּשְׁטָא מְנַח זֶרְקָא מְנַח סְגוּלָּה	זֶרְקָא מְקַף שׁוֹפֵר הוֹלֵךְ
מְנַח מְנַח רְבִיעֵי מַהֲפֵךְ	סְגוּלָּתָא פְּזוּר גְּדוּל גְּעִיָּא
פֶּשְׁטָא זְקַף־קָמֵן זְקַף־גְּדוּל	תְּלִישָׁא אִזְלָא גְרִיש פֶּסְקָא
מֶרְכָּא טְפַחָא מְנַח אֶתְנַחֲתָא	רְבִיעֵי קִדְמָא שׁוֹפֵר־מַהֲפֵךְ
פְּזוּר תְּלִישָׁא־קִטְנָה תְּלִישָׁא־	פֶּשְׁטָא תִירִי־קִדְמִין זְקַף קָמֵן
גְּדוּלָּה קִדְמָא וְאִזְלָא אִזְלָא־	זְקַף גְּדוּל שְׁלִשְׁלֹת שְׁנֵי־גְרִישִׁין
גְּרִיש גְּרִישִׁים דְּרִגָּא תְּבִיר יְתִיב	תִירִי טַעְמֵי דְרִגָּא תְּבִיר מְאָרִיךְ
פְּסִיקָא סוּף פְּסוּקִי: שְׁלִשְׁלֹת	מְרַחָא אֶתְנַח יְתִיב מְאָרִיךְ
קִרְנֵי־פָּרָה מֶרְכָּא־כְּפוּלָּה יֶרַח־	מְרַחָא סוּף פְּסוּקִי: תְּרַסָּא, יֶרַח
בְּן־יּוֹמוֹ:	בְּן יּוֹמוֹ, קִרְנֵי פָּרָה:

הנהגות ישרות

סגולה להנצל משונאים, הן שונאים של מחלוקת הן שונאים שברוך שמתירא מהם, לומר כל הטעמים שבתורה, דהיינו פשטא מנח זרקא וכו' * (מריבה ח"ב כ"ד).

מקורות

א. איפה שצריך להדגיש, והפסק איפה שצריך להפסיק (ספה"מ המבואר).
 ב. תיקון כ"א, דף מ"ז. כתב וז"ל: 'אדירים משברי ים', אלין טעמי דאורייתא, דאתמר בהו 'כל משברין וגליך עלי עברו', ואלין אינון זרק"א מק"ף שופ"ר הו"לך סגולת"א וכו'.
 ובפירוש מתוק מדבש מפרש: אדירים משברי ים, אלין טעמי דאורייתא כי הטעמים נקראים כלי קרב שמשברים ודוחים את הקליפות, דאתמר בהו כל משברין שהם הטעמים, וגליך הם הנקודות שהם בציור גלגלים, עלי עברו להושיעני. ואלין אינון הטעמים, זרקא מקף שופר הולך סגולתא

א. שמות רבה י"ח, ה': אמר דוד אזכרה נגינתי בלילה, אמרה כנסת ישראל, נזכרת אני את השברים שהיית שובר את האויבים בעבורי בלילה, ואין נגינתי אלא לשון שבר (והנעה), כד"א אני מנגינתם, ואמר אשר מגן צריך בידיך. בא עלינו שנחריב שברת אותו בלילה שנאמר והי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור, ע"כ. הרי שעל ידי הזכרת הטעמים במנגינתם, מכניעים את האויבים, וכן את השונאים שברוך, כי הטעמים יש בהם משמעות של דרך, שהם מולכים את הקורא בתורה מתיבה לתיבה, ונותנים דגש

מקורות

וכו', עכ"ל. הרי לנו שהטעמים נקראים כלי קרב שמשברים ודוחים את הקליפות, ואם באים אויבים לאדם הם מצד הקליפות שיש בו על עוונותיו, וכאשר מזכיר שמם של הטעמים מתייש כח הקליפות (מר"ח ניהוח – טעמי המקרא, עמוד קב – קג).

ועיין עוד בתיקו"ז דף ס"א ע"ב שטעמי תורה הם מאנא קרבא, ופתח רבי שמעון ואמר טעמי תורה וכו' עיי"ש (מעדני מלך על ספה"מ אות ס"ח) [א].

ביאורים

[א] בספר טעמי המנהגים (עמוד תקס"ז) מביא סגולה זו בשם ליקוטי מוהר"ן, ובשינוי קצת, וזה לשונו: "סגולה להיות אהוב לכל לומר בכל יום פשטא זרקא בניגון כולו, כמו שכתוב בחומשים, (ליקוטי מוהר"ן).

והנה לשון רביה"ק הוא 'לומר' כל הטעמים שבתורה, דהיינו פשטא וכו'. אבל בטעמי המנהגים כתב: לומר פשטא זרקא 'בניגון' כולו. ובספר מריח ניהוח (שם) מביא בשם קונטרס היחיאלי (בית עולמים דמ"ג ע"א). דהניגון מגרש החיצונים ע"כ. ומבאר שע"כ היא סגולה להבריא את האויבים, וצריכה להיות לא רק באמירה גרידא, אלא צריך גם לנגן את הטעמים.

וסיפר פעם החסיד ר' יעקב פילמער לרבי שמואל הורוויץ זצ"ל שכשהיה צריך לעמוד להפריזיוו (להתייצב לבריקות אם מסוגל להיות איש חיל לעבודת צבא) קיים אז מאמר זה מרביה"ק שלזכות בדיני עכו"ם וכו' טוב לומר את שמות כל הטעמים פשטא מנח זרקא בנינתם, וכן עשה ויצא בן חורין ופטור מלעבוד בצבא, אע"פ שהיה בריא ושלם, ורק ע"פ נס היה. (ספר כתבי רבי שמואל עמוד נ"ה אות כ"ט).

ועיין בספר שארית ישראל מכתב צ"ד מהגה"ק רבי מרדכי מסאקלוב זצ"ל להגה"ח רבי אלחנן ספקטור זצ"ל שהיה אז אב"ד דק"ק מאנקאביד והגליל, וכנראה שסבל שם משונאים, וז"ל: לומר הנגינות והטעמים פשטא מנח זרקא, אשר מבואר בספר המדות שזה סגולה לענין מחלוקת וכו'.

יט וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אֲבִרְהָם
 אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: כ וַיְהִי
 יִצְחָק בֶּן־אַרְבַּעִים שָׁנָה בְּקָחְתּוֹ אֶת־
 רִבְקָה בַת־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן
 אַרְם אַחֹת לְבִן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה:
 כא וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ

רש"י

ממה שרה ומשנולד יצחק עד העקידה שמתה
 שרה ל"ז שנה וצמ"ז הימה כשנולד יצחק וצמ
 קכ"ז כשמתה שנא' ויהיו חיי שרה וגו' הרי ליצחק
 ל"ז שנים וצו צפרק נולדה רבקה הממין לה עד
 שמהא ראויה לציאה ג' שנים ונשאה: בת בתואל
 מפדן ארם אחות לבן: וכי עדיין לא נכמז שהיא
 צמ בתואל ואחות לבן ומפדן ארם אלא להגיד
 שצחה שהימה צמ רשע ואחות רשע ומקומה אנשי
 רשע ולא למדה ממעשיהם: מפדן ארם. על שם
 ששני ארם היו ארם נהרים וארם לוצה קורא אותו
 פדן לשון נמד צקר תרגום פדן תורין ויש פותרין
 פדן ארם כמו שדה ארם שזלשון ישמעאל קורין
 לשדה פדן: (כא) ויעתר. הרצה והפזיר צמפלה:

(יט) ואלה תולדות יצחק. יעקב ועשו האמורים
 צפרשה: אברהם הוליד את יצחק. לאחר שקרא
 הקצ"ה שמו אברהם אח"כ הוליד את יצחק. ד"ה
 ע"י שכתב הכמוז יצחק בן אברהם הווקק לומר
 אברהם הוליד את יצחק לפי שהיו ליני הדור
 אומרים מאזימלך נמעברה שרה שהרי כמה שנים
 שהמה עם אברהם ולא נמעברה הימנו מה עשה
 הקצ"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם
 והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק וזהו שכתב
 כאן יצחק בן אברהם היה שהרי עדות יש
 שאברהם הוליד את יצחק: (כ) בן ארבעים שנה.
 שהרי כשצא אברהם מהר המוריה נמצער שנולדה
 רבקה ויצחק היה בן ל"ז שנה שהרי צו צפרק

הנהגות ישרות

(כ"ה, כ"א): ויעתר יצחק לה'. יש תפילות שאינם נתקבלים למעלה אלא עד שנותנים כל-כך
 מעות לצדקה כפי מספר האותיות של התפילה השייך לזה הדבר. למשל כשמתפלל אלו
 התיבות: 'תן לי בנים', צריך ליתן צדקה כמספר האותיות 'תן לי בנים'*. (צדקה ח"ב י"ד, תפילה

ח"ב ט').

ביאורים

[א] ויש לעיין בכוננת רביה"ק 'ליתן כפי
 מספר האותיות של התפילה' אם הכוונה כפי
 הגימטריא של הבקשה, למשל 'תן לי בנים'
 צריך ליתן חמש מאות תשעים ושתיים
 פרוטות, או כמספר האותיות למשל 'תן לי

מקורות

א. בראשית רבה ס"ג, ה': ויעתר יצחק לה'
 לנוכח אשתו, רבי יוחנן אמר ששפך תפילות
 בעושר, ע"כ. ויש לפרש היינו שהרבה
 בתפילות, ובכל פעם נתן מעות לצדקה
 כמספר האותיות^א של התפילה, עד שעלה

כִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲתָר לוֹ יְהוָה וַתֵּהָרֵם רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: כַּב וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים
 אֶתְתָּה אָרִי עֲקָרָה הִיא וְקַבֵּל צְלוֹתָהּ יְיָ וְעַדִּיאַת רַבְקָה אֶתְתָּה: כַּב וַדַּחֲקִין בְּנִיָּא

רש"י

ויעתר לו. נמפטר ונמפייס ונמפמה לו ואומר אני כל לשון עמר לשון הפלטה ורצוי הוא וכן ועמר ענן הקטורת מרצית עליה העשן וכן והעמרם עלי דזריכס וכן ונעמרות נשיקות שונא דומות למרצות והנס למשא אנקרישר"א בלע"ז: דנבח

אשתו. זה עומד בזוית זו ומתפלל זו עומדת בזוית זו ומתפללת: ויעתר לו. ולא לה שאין דומה מפלת לדיק בן רשע למפלת לדיק בן לדיק לפיכך לו ולא לה: (כב) ויתרצצו. ע"כ המקרא הזה אומר דרשני שסתם מה היא לרציה זו וכמז אס

הנהגות ישרות

ויעתר לו ה'. אינה דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע^ב (צדיק קב"ו).

ביאורים

בנים' יש בה שמונה אותיות, ולכן יתן שמונה פרוטות. הגר"מ שכטער כותב במכתב פ"ח (כ"ח אדר תשל"א): 'בענין מספר האותיות, היה מונח בזכרוני תמיד כפי הגימטריא ועל ידי

מקורות

סך המעות לעושר רב^א (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל).

ב. 'במות (ס"ד): ויעתר לו ויעתר להם מיבעי ליה, לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק

שאלתך נעשה לי ספק', ובמכתב ק"ז (ד' ניסן תשל"ב) כותב לשואל שהבין שהכוונה הוא הגימטריא של הבקשה, וז"ל: 'הפירוש שכתבת על המספר האותיות שיתן בעת התפילה, יתכן שזה פירוש נכון, עכ"פ אפילו אם הפירוש איננו כך. אין זה סותר את הפירוש הנכון, כי מה מפסידים בזה', עכ"ל. בספה"מ המבואר הבין בפשיטות שהכוונה הגימטריא של הבקשה, עיי"ש. ונראה שאם היה הכוונה הגימטריא של תן לי בנים היה כתוב 'כמספר תן לי בנים', וכיון שכתוב כמספר 'אותיות' תן לי בנים, הכוונה כמנין כמה אותיות שיש בהתפילה 'תן לי בנים', והיינו שמונה, ויתן שמונה פרוטות לצדקה. ובוזה גם אתי שפיר יותר המראה מקום מהפסוק 'ויעתר יצחק ששפך תפילות בעושר' כפשוטו, כי היה צריך להרבות מאד בתפילה עד שעולה סך המעות לעושר רב, משא"כ אם הכוונה הגימטריא, אין צריך להרבות כל כך בתפילה עד שיעלה סך המעות לעושר רב. ומשמע שכן הבין הגה"צ ר' הירש מיכל שפירא זצ"ל הכותב שעצה זו הוא 'דבר קל לקיים' (עיי'ן להלן אות ב).

[ב] בספר תולדות שמואל (עמוד רט"ז) מרבי שמואל העשיל פריעדמאן הי"ד, רשם לעצמו בזה"ל: יום א' מטות (תרע"ו): היום הפרשתי צדקה, פרוטות כמנין 'תן לי עוד בנים חיים וקיימים', כדאיתא בספר המדות, עכ"ל. וזה לשון הגר"מ שעכטער שליט"א (אוסף מכתבים ח"ב מכתב ק"ז): 'ראיתי פעם בספר אחד מרבי הירש לייב מיכל שפירא (שהיה לפני דורינו בירושלים מעובדי השם הידועים), שכותב במכתב לאיזה אדם שהיה שוקד עליו ומתחנן אליו שיפעול בעדו איזה ישועה, וכותב לו ר' הירש מיכל, אולי תעשה את העצה שכתוב בספר המדות ליתן מעות כמספר האותיות

בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-יֵזֶן לָמָּה זֶה
 אֲנִי וַתֵּלֶךְ לְדָרֶשׁ אֶת-יְהוָה:
 כג וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם*
 בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ
 וְלֹאֵם מֵלֹאֵם יֵאֱמָר וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר:

* גיים כתיב

בְּמַעְהָא וַאֲמַרְת אִם כֵּן
 לָמָּה דְנָן אֲנָא וַאֲזַלְת
 לְמַתְבַּע אוּלְפָן מִן קָדָם
 יי: כג וַאֲמַר יי לָהּ תְרִין
 עַמִּיִן בְּמַעֲיָי וַתְרִתִין
 מִלְכֹן מִמַּעֲיָי
 יתְפָרְשֵׁן וּמְלָכוּ מִמְלָכוּ
 יתְקַף וְרַבָּא יִשְׁתַּעֲבִיד

רש"י

צסופה: (כג) ויאמר הי' לה. ע"י שליח לשם נאמר
 צרות הקדש והוא אמר לה: שני גוים בבטןך.
 גיים כתיב כמו גאים אלו אנטונינוס ורבי שלא
 פסקו מעל שולחנם לא נזון ולא חזרת לא צימות
 החמה ולא צימות הגשמים: ושני לאומים. אין
 לאוס אלא מלכות: ממעיד יפרדו. מן המעים הם
 נפרדים זה לרשעו וזה לחמומו: מלאם יאמין. לא
 ישו צגדולה כשזה קס זה נופל וכן הוא אומר

כן למה זה אנכי. רבותינו דרשוהו לשון ר"ה
 כשהיתה עוזרת על פתחי תורה של שם ועבר
 יעקב רץ ומפרכסם לנאת עוזרת על פתחי עבודת
 אלילים עשו מפרכסם לנאת. דבר אחר מתרוממים זה
 עם זה ומריצים צנחלת שני עולמות: ותאמר אם
 כן. גדול מער העצור: למה זה אנכי. מתאוה
 ומתפללת על הריון: ותלך לדרש. לציט מדרשו
 של שם: לדרש את הי' שיגיד לה מה תהא

הנהגות ישרות

(כ"ה, כ"ג): ממעיד יפרדו. מי שנולד מהול, בידוע שכח המדמה שלו טוב ויפה^ג (בנים ח"ב ל'.

מהול ח"ב ה').

ביאורים

שבתפילה". ומסיים שם במכתבו בזה"ל:
 "העתקתי זה (לשון רביה"ק מספר המדות הנ"ל)
 לטובתכם, אולי ירחם ה' באופן זה, והוא
 דבר קל לקיים, להפריש אחר התפילה או
 בשעת התפלה, או קודם, כ"כ פרוטות לכל
 הפחות, כפי האותיות של השאלה, ה"י ירחם.
 עליכם להושיע אתכם כנפשכם הטובה.
 יהושע צבי מיכל".

[ג] וההוראה למעשה הוא, שכשאדם מחפש צדיק שיתפלל עליו, יש לו לחפש צדיק בן צדיק
 דוקא, כי אז יש בכח תפילתו להתקבל יותר (ספר"מ המבואר).

[ד] עיקר הרמז הוא מפרשת שמות (ב, ב) עה"פ כי טוב הוא, עיי"ש, והגה"ק מטשעהרין זצ"ל
 מוסיף כסניף בסוגריים גם דרשת רבי ברכיה עה"פ ממעיד יפרדו.

מקורות

לתפילת צדיק בן רשע^א (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל
 והגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל).

ג. בראשית רבה ס"ג ז': ושני לאומים ממעיד
 יפרדו, אמר רבי ברכיה (מעת שהם במעיד יהיו כבר
 נפרדים בצורת גופם לשני בני לאומים שונים) מכאן שנולד
 מהול. ועיין במתנות כהונה שנולד מהול ומיד
 בצאתו מן הבטן היה ניכר שהוא קדוש לה' י'^ב
 (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל).

כד וַיִּמְלְאוּ יְמֵיהָ לִלְדַת וְהֵנָּה תוֹמָם
 בְּבִטְנָהּ: כה וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי
 כָּלֹ כְּאֹדֶרֶת שֶׁעַר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ
 עֵשָׂו: כו וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אַחִיו וַיְדוּ
 אֶחָזֶת בְּעֵקֶב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ

רש"י

אגדה הדורשו לפי פשוטו דצין היה אוחז בו לעכבו. יעקב נולד מטיפה ראשונה ועשו מן השנייה לא ולמד משפופרת שפיה קצרה תן זה שתי אצנים זו אחר זו הנכנסת ראשונה תלא אחרונה והנכנסת אחרונה תלא ראשונה נמלא עשו הנולד באחרונה ילא ראשון ויעקב שנולד ראשונה ילא אחרון ויעקב זא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה ויפטור את רחמה ויטול את הזכורה מן הדין: בעקב עשו. סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו: ויקרא שמו יעקב. הקצ"ה (אמר אתם

אמלאה המרצה לא נתמלאה זור תלא ממורכבה של ירושלים: (כד) וימלאו ימיה. תלא בתמר כתיב והי צעת לדמה. תלא מלאו ימיה כי לז' חדשים ילדתם: והנה תובום. חסר. ובתמר תאומים מלא לפי ששניהם זדיקים תלא כאן אחד זדיק ואחד רשע: (כה) אדמוני. סימן הוא שיהא שופך דמים: כ"ז באדרת שער. מלא שער כטלית של זמר המלאה שער מלוקיר"א זלע"ז: ויקראו שמו עשו. הכל קראו לו כן לפי שיהא נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרצה: (כו) ואחרי כן יצא אחיו וגו'. שמעתי מדרש

הנהגות ישרות

(כ"ה, כ"ה): עשו. הפסוק "אם יעלה לשמים שיאור", והפסוק "כי לא לעולם חסן", הם מסוגלים לשבור את הגאווה^ד (נאוה מ').

(כ"ה, כ"ו): ואחרי כן יצא אחיו וגו'. בנים הטובים רפואה גדולה לאבות^ה (בנים מ"ב).

ביאורים

[ה] נראה לפי עניות דעתי לבאר שורש הדבר על פי מה שכתב רביה"ק בליקוטי מוהר"ן כגללו לנצח יאבד ראיו יאמרו איו'. רב זוטרא כי הוי מכתפי ליה בשבתא דריגלא הוה אמר 'כי לא לעולם חסן ואם נזר לדור ודור' (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). ויש לרמזו על קליפת עשיו ועמלק, כי ראשית גוים עמלק, שממנו נמשל בחינת הגאווה שהוא ענין ראשית. ואכן מובא ברבינו אפרים עה"ת, פרשת ויצא, שהר"ת של זה הפסוק: א'ם י'עלה ל'שמים ש'יאור ו'ראשו ל'עב י'גיע עולה בגימטריא עשיו (עם הכולל), ובכח אמירת פסוק זה בקדושה ובכוונה, זוכה לבטל הגאווה הנמשך ממנו (מעדני מלך ספה"מ אות ל"ט).

מקורות

ד. יומא (פ"ו): רב כי הוי חזי אמבוהא אבתריה (אם היתה סיעה של אנשים הולכת אחריו כדי ללוותו לכבודו) אמר 'אם יעלה לשמים שיאור וראשו לעב יגיע, כגללו לנצח יאבד ראיו יאמרו איו'. רב זוטרא כי הוי מכתפי ליה בשבתא דריגלא הוה אמר 'כי לא לעולם חסן ואם נזר לדור ודור' (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). ויש לרמזו על קליפת עשיו ועמלק, כי ראשית גוים עמלק, שממנו נמשל בחינת הגאווה שהוא ענין ראשית. ואכן מובא ברבינו אפרים עה"ת, פרשת ויצא, שהר"ת של זה הפסוק: א'ם י'עלה ל'שמים ש'יאור ו'ראשו ל'עב י'גיע עולה בגימטריא עשיו (עם הכולל), ובכח אמירת פסוק זה בקדושה ובכוונה, זוכה לבטל הגאווה הנמשך ממנו (מעדני מלך ספה"מ אות ל"ט).
 ה. עיין בביאורים הקשר ללידת יעקב אבינו נ"ה.

יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּן־שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת
 אֲתָם: כֹּז וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂו
 אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֵה וַיַּעֲקֹב

שָׁמָּה יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּר
 שְׁתֵּי שָׁנָיִם פֶּד יְלִידֵת
 יִתְהוֹן: כֹּז וּרְבִי
 עוֹלָמִיא וְהָיָה עֲשׂו גְבֵר
 נַחֲשִׁירֶכֶן גְבֵר נַפֵּק
 לְחַקְלָא וַיַּעֲקֹב גְבֵר

רש"י

הנערים ויהי עשו. כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודת אלילים: ידע ציד. לצוד ולרמות את אביו ושאלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן כסבור אביו שהוא מדקדק במלות: איש שדה. כמשמעו אדם צטל וזודה בקשמו חיות ועופות:

קרימון לצכורכס שם אף אני אקרא לבני בכורי שם הה"ד ויקרא שמו יעקב). ד"א אביו קרא לו יעקב על שם אחיזת העקב: בן ששים שנה. י' שנים משנשאה עד שנעשית בת י"ג שנה וראויה להריון וי' שנים הללו נפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה כיון שלא נמעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה ושפחה לא רצה לישא לפי שנתקדש צהר המוריה להיות עולה ממימה: (כז) ויגדלו

הנהגות ישרות

יעקב. לרוב, העקרות כשהם נפקדות, מולידות זכרי (בנים ע"ה).

ביאורים

(ע"ה), כי ענין העלאת הנפש אל שרשה, היינו מה שזוכין להעלות את הדיבור להחכמה והשכל שיהיה הדיבור בדיעה, זה נקרא

רפואת הנפש, ומבאר שם שזהו בחינת יצחק ויעקב, כי יצחק הוא בחינת הנפש, בחינת דיבור בלא דיעה, בחינת דין, ויעקב הוא בחינת השכל והחכמה, בחינת דיבור בדיעה, בחינת המתקת הדינים וכו', עיי"ש. נמצא כי יעקב שהוא בחינת הדיבור בדיעה, הוא רפואה לאביו יצחק שהוא הנפש. ומזה נמשך גם לדורות עולם ענין זה שהבנים טובים הם רפואה לאבות, ואמרו 'הבנים טובים' הבנים טובים דייקא, שזה בחינת הדיבור בדיעה, כי כשהדיבור נמשך מהדעת יש בו טוב והדיבור נקרא דיבור, כמבואר בליקוטי מוהר"ן (כ"ט) עיי"ש וזה מה שכתב רש"י ז"ל בשם מדרש אגדה, בדין היה אוחז בו לעכבו, יעקב נוצר מטיפה ראשונה ועשיו מן השניה וכו', עיי"ש. כי יעקב אבינו ע"ה הוא בחינת הרפואה כנ"ל, ועשיו הוא בחינת המכה, ואמרו חז"ל הקב"ה מקדים רפואה למכה, ולכן מטפה ראשונה נוצר יעקב שהוא הרפואה שקודם המכה, בחינת עשיו הרשע, בחינת יצה"ר. אבל כשיצאו, יצא עשיו ראשון, שזה בחינת צמיחת המכה, ואח"כ יצא יעקב שהוא בחינת הרטיה שמניחין על המכה אחרי שיצאה, לרפאותה כדרך המתרפאים. וה' הטוב בעיניו יעשה וירפאינו רפואת הנפש ורפואת הגוף (ספר שערי צדיק ח"ה

מקורות

ו. וראיה משרה, רבקה, רחל, וחסנה, ושונמית (הגה"ק מטשעהרין ז"ל).

אִישׁ תָּם יֵשֵׁב אֱהָלִים: כח וַיָּאֵהֱב
 יִצְחָק אֶת־עֵשׂוּ כִּי־צִיד בָּפִיו וּרְבֵקָה
 אֶהָבֵת אֶת־יַעֲקֹב: כט וַיֵּזֶד
 נֹזֵד וַיָּבֵא עֵשׂוּ מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא
 עֵיף: ל וַיֹּאמֶר עֵשׂוּ אֶל־יַעֲקֹב
 הֲלִעֵיטָנִי נָא מִן־הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה
 כִּי עֵיף אָנֹכִי עַל־פְּנֵי קָרְא־שְׁמוֹ
 אָדָוִם: לא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכַרָה כִּיּוֹם
 אֶת־בְּכֹרְתְךָ לִי: לב וַיֹּאמֶר עֵשׂוּ

שְׁלִים מְשֻׁמֵּשׁ בֵּית
 אוֹלְפָנָא: כח כח וַרְחֻם
 יִצְחָק יֵת עֵשׂוּ אַרִי
 מְצִידָה הָהּ אָכִיל
 וּרְבֵקָה רְחִימַת יֵת
 יַעֲקֹב: כט וּבְשִׁיל יַעֲקֹב
 תְּבַשְׂלֵא וְאֶתָא (נ"י)
 וְעַל) עֵשׂוּ מִן חֲקֵלָא
 וְהוּא מְשֻׁלְהִי: ל וְאָמַר
 עֵשׂוּ לְיַעֲקֹב אֶטְעַמְנִי
 כְּעַן מִן סְמוּקָא סְמוּקָא
 הָדִין אַרִי מְשֻׁלְהִי אָנָּא
 עַל בְּן קָרָא שְׁמָה
 אָדָוִם: לא וְאָמַר יַעֲקֹב
 זְבִין כִּיּוֹם דִּלְהֵן יֵת
 בְּכֹרְתְךָ לִי: לב וְאָמַר

רש"י

זה קע"ה שנה וצישל יעקב עדשים להצרות את האכל ולמה עדשים שדומות לגלגל שהאכלות גלגל החוזר בעולם (ועוד מה עדשים אין להם פה כך האכל אין לו פה שאסור לדבר ולפיקך המנהג להצרות האכל בתחלת מאכלו צינים שהם עגולים ואין להם פה כך אכל אין לו פה כדאמרין במועד קטן אכל כל שלשה ימים הראשונים אינו משיב שלום לכל אדם וכ"ש שאינו שואל בתחלה מג' ועד ז' משיב ואינו שואל וכו' צרש"י יסן): (לא) מבררה ביום. כמרגומו כיום דילהן כיום שהוא צרור כך מכור לי מכירה צרורה: בברתך. לפי שהעבודה צכורות אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקצ"ה:

תב. אינו צקי בכל אלה אלא כלבו כן פיו מי שאינו חריף לרמות קרוי מס: ישוב אהלים. אהלו של סס ואהלו של עזר: (כח) בפיו. כמרגומו בפיו של יצחק. ומדרשו בפיו של עשו שהיה גד אוחו ומרמהו דצדקיו: (כט) ויזד. לשון צישול כמרגומו: והוא עיף. צלחמה כמה דמימא כי עיפה נפשי להורגים: (ל) הדיעויפני. אפתח פי ושפוך הרצה לתוכה כמו ששנינו אין אובסין את הגמל אכל מלעיטין אוחו: מן האדם האדם. עדשים אדומות ואוחו היום מת אצרהם שלא יראה את עשו בן זנו יולא לתצרות רעה ואין זו שיצה טובה שהצטימו הקצ"ה לפיכך קצר הקצ"ה ה' שנים משנמתו שיצחק חי ק"פ שנה

הנהגות ישרות

(כ"ה, כ"ח): ויאהב יצחק את עשו. על ידי תאות אכילה הוא אוהב בן אחד יותר משאר בניו¹ (אהבה ח"ב ה', אכילה ח"ב י"ב).

מקורות

ז. בראשית רבה צ"ד ה': ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק וכו' בר קפרא ור' יוסף בר פטרוס, חד מנהון אמור (כך אמר יעקב אבינו) מה אבא (יצחק) היה להוט אחר גרונו אף אני להוט אחר גרוני,

הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלִמָּה־זֶה לִי
 בְּכֹרָה: ^א וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשִּׁבְעָה לִי
 כִּי־זֶם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכַר אֶת־בְּכֹרְתוֹ
 לְיַעֲקֹב: ^ב וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם
 וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֵּי וַיִּקַּם
 וַיֵּלֶךְ וַיֵּבֶז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: ^פ
 כו ^א וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכָּד הָרַעֲב
 הָרֵאשֹׁן אֲשֶׁר הָיָה בְיַמֵּי אַבְרָהָם
 וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־
 פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: ^ב וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה
 וַיֹּאמֶר אֶל־תֵּרֵד מִצְרֵימָה שְׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר

עֵשָׂו הָא אָנָּא אָזֵל
 לְמָמַת וְלִמָּה דְנָן לִי
 בְכֹרְתָא: ^א וַאֲמַר
 יַעֲקֹב קַיִם לִי כִי־זֶם
 דְּלֵהֵן וְקַיִים לֵה וּבִין
 יַת בְּכֹרְתָהּ לְיַעֲקֹב:
^ב וַיַּעֲקֹב יְהַב לְעֵשָׂו
 לֶחֶם וְתַבְשִׁיל
 דְּטְלוּפְחִין וְאָכַל וּשְׂתִי
 וְקָם וַאֲזַל וְשָׁט עֵשָׂו יַת
 בְּכֹרְתָא: ^א וְהוּוּה כַּפְנָא
 בְּאֶרְעָא בַר מִכַּפְנָא
 קְדָמָאָה דִּי הוּוּה בְיַמֵּי
 אַבְרָהָם וַאֲזַל יִצְחָק
 לְוַת אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶכָּא
 דְּפְלִשְׁתָּאִי לְגָרָר:
^ב וַאֲתַגְלִי לֵה יֵי וַאֲמַר
 לָא תַחֲוַת לְמִצְרַיִם שְׂרִי

רש"י

ראש אמר אני הולך למוות על ידה אם כן מה חפץ
 לי זה: (ד) ויבז עשו. העיד הכוזב על רשעו
 שצוה עבודתו של מקום: (ב) אז תרד מצרימה.
 שהיה דעתו לרדת למצרים כמו שירד אצו צימי
 הרעב אמר לו אל תרד מצרימה. שאתה עולה

(לב) הנה אנכי הולך למוות. (ממנוודת והולכת
 היא הזכורה שלא יחל כל עם העבודה בזכויות של
 שצט לוי יטול אותה. ועוד) אמר עשו מה טיבה של
 עבודה זו אל כמה אזרחות ועונשין ומימות תלוין
 זה כאומה ששינו אלנו הן שצמימה שמוי יין ופרועי

ביאורים

[ו] החסיד ר' נחמן ישראל הכהן מארייאסין,
 מקורבם של אדמור"י בית חב"ד, כתב מראי
 מקומות על ספר המדות, ועל סעיף זה ציין
 הפסוק: ויאבה יצחק את עשיו כי ציד בפיו,
 וכמ"ש במדרש על פסוק זה, קופרא סבא
 לפומיה וכסא טבא לפומיה, כלומר, סיבת

אהבתו לעשיו, היתה מחמת שהיה מאכילו בשר שמן ומשקה טוב (גליין אבקשה ב' עמוד מ"ב – מ"ג).

ויש לציין כי בודאי אין לנו השגה ותפיסה בהנהגת האבות הק', אבל רמז יש כאן לדברי
 רביה"ק, שעל ידי תאות אכילה הוא אוהב בן אחד יותר משאר בניו.

מקורות

ואוחרנא אמר, מה אבא משנה בן מבניו
 אף אני משנה בני מבני, ע"כ. (הגה"ק מטשעהרין
 ז"ל). בשילוב שתי הדרשות ביחד יש רמז
 שהרי האכילה היא שגרמה לשנות בן
 מבניו. ועיין בביאורים¹¹.

אֵלֶיךָ: ג גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֵהִיָּה
 עִמָּךְ וְאֶבְרַכְךָ כִּי־לֶךְ וְלִזְרַעְךָ אֶתֶן
 אֶת־כָּל־הָאֲרֻצָּת הָאֵל וְהִקְמֹתִי אֶת־
 הַשְּׂבִעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
 אָבִיךָ: ד וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי
 הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרְעֶךָ אֶת־כָּל־
 הָאֲרֻצָּת הָאֵל וְהִתְבְּרַכּוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל־
 גֹּיֵי הָאֲרֶץ: ה עֵקֶב אֲשֶׁר־שָׁמַע
 אֲבָרָהָם בְּקִלִּי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרְתִּי
 מִצֹּתִי חֲקֹתַי וְתוֹרֹתַי: ו וַיֵּשֶׁב
 יִצְחָק בְּגֵר: ז וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם
 לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֶחָתִּי הוּא כִּי יֵרָא
 לְאֹמֶר אִשְׁתִּי כִּי־יִהְיֶה אֲנִישִׁי
 הַמָּקוֹם עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת מְרֵאָה
 הִיא: ח וַיְהִי כִּי אֲרָכּוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים

בְּאֶרְעָא דִּי אִימַר לְךָ:
 ג דּוֹר בְּאֶרְעָא הָדָא
 וַיְהִי מִימְרֵי בְּסַעְדָּךְ
 וְאֶבְרַכְנֶךָ אֲרִי לְךָ
 וְלִבְנֶיךָ אֶתֶן יְת כָּל
 אֲרַעְתָּא הָאֲלִין וְאַקִּם
 יְת קִימָא דִּי קִימִית
 לְאַבְרָהָם אָבוּךָ:
 ד וְאַסְגִּי יְת בְּנֶיךָ
 סְגִיִּין כְּכֹכְבֵי שְׁמַיָּא
 וְאַתֶּן לְבְנֶיךָ יְת כָּל
 אֲרַעְתָּא הָאֲלִין
 וַיִּתְבְּרִכּוּן בְּדִיל בְּנֶךָ כָּל
 עַמְמֵי אֲרַעָא: ה חֲלַף
 דִּי קְבִיל אֲבָרָהָם
 בְּמִימְרֵי וְנִטַּר מְטַרְתָּ
 מִימְרֵי פְקוּדֵי קִימֵי
 וְאוֹרִיִּתִּי: ו וַיֵּתֵב יִצְחָק
 בְּגֵר: ז וְשִׂאֲלוּ אַנְשֵׁי
 אֲתְרָא (עַל עֵיסק
 אֲתַתְּהָ) לְאֲתַתְּהָ וְאָמַר
 אֶחָתִּי הִיא אֲרִי דְחִיל
 לְמִימַר אֲתַתִּי דְלִמָּא
 יִקְטַלְנִי אַנְשֵׁי אֲתְרָא
 עַל רִבְקָה אֲרִי שְׁפִירַת
 חִיזוּ הִיא: ח וְהָוָה כַּד
 סְגִיִּאוּ לָהּ תִּפְּחֵן יוֹמֵיָא

רש"י

על אזהרות שצמורה כגון שניות לעניות ושבות לשבת: מצותי דברים שאלו לא נכתבו ראוין הם להצטוות כגון גול ושפיכות דמים: חקותי דברים שיצר הרע ואומות העולם משיצין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנן שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך ותקומתו על עבדיו: ותורתו להביא תורה שצדל פה הלכה למשה מסיני: (ז) ראשתו. על אשתו כמו אמרי לי אחי הוא: (ח) כי ארכו. אמר מעתה אין לי לדאוג מאחר שלא אנסוה עד

תמימה ואין חובה לארץ כדאי לך: (ג) האל. כמו האלה: (ד) והתברכו בזרעך. אדם אומר לבנו יהא זרעך זרעו של יצחק וכן בכל המקרא וזה אב לכולן כך יצרך ישראל לאמר ישימך וגו' ואף לענין הקללה מנינו כן והיתה האשה לאלה שהמקלל שונאו אומר תהא כפלוגית וכן והנחתם שמכס לשדועה לזחירי שהנשבע אומר תהא כפלוגי אס עשיתי כך וכך: (ה) שמע אברהם בקוֹלִי. כשנסיתי אותו: וישמור משמרתו. גזרות להרחקה

וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד
הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וְהִנֵּה יִצְחָק מְצַחֵק אֶת
רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: ט וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ
לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אֵךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הִוא
וְאֵיךְ אָמַרְתָּ אַחֲתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָיו
יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי כֵן אֲמֹת עָלַיָה:
י וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מֵהֵנָּה עָשִׂיתָ
לָנוּ כְּמַעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת־
אִשְׁתְּךָ וְהִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם: יא וַיֵּצֵא
אַבְיִמֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר הַנִּגְעַ
בְּאִישׁ הִזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת:
יב וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא
בַּשָּׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ
יְהוָה: שלישִׁי יג וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךְ
הַלּוֹךְ וַגְּדַל עַד כִּי־גָדַל מְאֹד: יד וַיְהִי־
לּוֹ מְקַנְיֵה־צֹאן וּמְקַנְיֵה בָקָר וַעֲבָדָה

ואסתכי אבימלך
מלכא דפלשתאי מן
חרכא וחזא והא יצחק
מחייו עם רבקה
אתתה: ט וקרא
אבימלך ליצחק ואמר
ברם הא אתתך היא
ואכדין אמרת אחתי
היא ואמר לה יצחק
ארי אמרית דלמא
אימות עליה: י וואמר
אבימלך מה דא עבדת
לנא כזעיר פון שכיב
דמיחד בעמא עם
אתתך ואיתיתא עלנא
חובא: יא ופקיד
אבימלך ית כל עמא
למימר דינזק לגברא
הדין ובאתתה
אתקטלא יתקטל:
יב וזרע יצחק בארעא
ההיא ואשכח בשתא
ההיא על חד מאה
בדשערוהי וברכה יי:
יג ורבא גברא ואזל
אזיל (נ"י סג"י) ורבי
עד די רבא לחדא:
יד והוה לה גיתי ענא
וגיתי תורין ופלחנא

רש"י

למה לומר שהארץ קשה והשנה קשה: מאה
שערים. שאמדה כמה ראויה לעשות ועשתה על
אחת שאמדה מאה. ורבותינו אמרו אומד זה
למעשרות היה: (יג) כי גדל מאד. שהיו אומרים
וזל פרדומיו של יצחק ולא כספו וחסבו של
אבימלך: (יד) ועבדה רבה. פעולה רבה כלשון
לע"ז אורבוינא עבודה משמע עבודה אחת.

עכשיו. ולא נוהר להיות נשמר: וישקף אבימלך
וגו'. ראהו משמש מטמו: (י) אחד העם. המיוחד
בעם זה המלך: והבאת עלינו אשם. אם שכב
כבר הבאת אשם עלינו: (יב) בארץ ההוא. אע"פ
שאינה חסונה כארץ ישראל ענמה כארץ שבעה
גוים: בשנה ההוא. אע"פ שאינה חסונה שהימה
שנת רעבון: בארץ ההיא בשנה ההיא. שניהם

רַבָּה וַיִּקְנֵאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: טו וְכָל-
הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבִיו
בְּיָמָיו אֲבָרְהָם אָבִיו סִתְּמוּם
פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְרָא: טז וַיֹּאמֶר
אָבִימֶלֶךְ אֶל-יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי-
עֲצַמְתָּ מִמָּנוּ מְאֹד: יז וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם
יִצְחָק וַיַּחַן בְּנַחֲל־גֶרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם:
יח וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר וַיַּחְפֹּר אֶת-בְּאֵרֹת
הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיָמָיו אֲבָרְהָם

(נ"י ועבודה) סגיא
וקניאו בה פלשתאי:
טו וכל בירין די חפרו
עבדי אבוהי ביומי
אברהם אבוהי טמונון
פלשתאי ומלונון
עפרא: טז ואמר
אבימלך ליצחק אזל
מעמנא ארי תקפתא
מננא לחדא: יז ואזל
מתמן יצחק ושרא
בנחלא דגרר ויתב
תמן: יח ותב יצחק
וחפר ית בירי דמיא די
חפרו ביומי אברהם
אבוהי וטמונון

רש"י

עזדה צשור"ק משמע פעולה רבה: (טו) סתמום סמימה וצלשון התלמוד מטמטס את הלצ:
פלשתים מפני שאמרו תקלה הם לנו מפני (יז) בנחל גרר. רמז מן העיר: (יח) וישב
הגייסות הצלות עלינו. טמונון פלשתי לשון ויחפר. הצלות אשר חפרו זימי הצרסם לזינו.

הנהגות ישרות

(כ"ו, ט"ו): וכל הבארות אשר חפרו וגו'. אשה שהיא מקשה לילד, סגולה שתתן לה
לשתות מים משבעה בארות" (קישוי לילד ב').

ביאורים

[ז] ועיין בספה"ק סיפורי מעשיות (מעשה י')
מבואר, שאחר שהציל הבערגיר את אשת
העני, נטמן עמה בשבעה מקומות של מים,
ומיד אחר כך נפקדה וילדה, עיי"ש. ויש
לרמז על ענין המבו"פ, שעל ידי השתיה
משבעה בארות שהם רומזים לז' מקומות של
מים שבמעשה הנ"ל, שהם: בור, מקוה, אגם,
מעיין, נחל, נהר, ים. זוכים לילד ולד של
קיימא (ספה"מ המבואר).

מקורות

ח. בספה"ק מאור ושמש כתב דתמצא
בפסוקים ז' בארות. וכל הבארות אשר חפרו'
מיעוט בארות שנים, שלשה בארות שקרא
להם שמות 'עשק' שטנה' 'רחובות', הרי
חמשה, 'ויכרו שם עבדי יצחק באר' הרי ששה,
'ויבאו עבדי יצחק ויגידו לו על אודות הבאר
אשר חפרו ויקרא אותה שבעה' הרי שבעה,
ע"כ. והנה סתימת הבארות מורה על קישוי
הלידה, כמו שהיה לרבקה אשת יצחק,
והפתיחה חזרה של הבארות – ששותים מהם

– זה מרמז על פתיחת הבאר וקלות הלידה [ז] (ספה"מ המבואר).

אָבִיו וַיִּסְתַּמּוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת
אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמוֹת
אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו: יט וַיַּחֲפְרוּ
עַבְדֵי־יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר
מַיִם חַיִּים: כ וַיְרִיבוּ רַעֲי גֵרָר עִם־
רַעֲי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא
שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ:
כא וַיַּחֲפְרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת וַיְרִיבוּ גַם־
עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שְׁטִנָּה: כב וַיַּעֲתֵק
מִשָּׁם וַיַּחֲפֹר בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ
עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר
כִּי־עָתָה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפְרִינוּ
בְּאַרְצָן: כג וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר
שֶׁבַע: כד וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּלִילָה
הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
אָבִיךָ אֶל־תִּירָא כִּי־אַתָּה אֲנֹכִי
וּבְרַכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ בְּעֵבוֹר
אַבְרָהָם עַבְדִּי: כה וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה

רש"י

פְּלִשְׁתִּים בְּתַר דְּמִית
אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן
שְׁמוֹת כְּשֵׁמוֹת דִּי הָווּ
קָרִי לָהֶן אָבוּהִי:
יט וַיַּחֲפְרוּ עַבְדֵי יִצְחָק
בְּנַחַל וַאֲשַׁכְחוּ תַמְן
בִּירָא דְמִיִּין נְבַעֲיִן:
כ וּנְצוּ רַעֲוֹתָא דְגֵרָר
עִם רַעֲוֹתָא דִּיִּצְחָק
לְמִימַר דִּי לָנָא מִיָּא
וַיִּקְרָא שְׁמָא דְבִירָא
עֵשֶׂק אֲרִי אֲתַעֲסִיקוּ
עִמָּה: כא וַיַּחֲפְרוּ בִירָא
אַחֲרֵי וּנְצוּ אַף עַלֵּה
וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שְׁטִנָּה:
כב וַאֲסַתְּלַק מִתַּמְן
וַחֲפֹר בִּירָא אַחֲרֵי וְלֹא
נְצוּ עַלֵּה וַיִּקְרָא שְׁמָהּ
רְחֹבוֹת וַאֲמַר אֲרִי כַעַן
אַפְתִּי יִי לָנָא וְנִיפּוּשׁ
בְּאַרְעָא: כג וַאֲסַתְּלַק
מִתַּמְן לְבְּאֵר שֶׁבַע:
כד וַאֲתַגְּלִי לָהּ יִי
בְּלִילָיָא הַהוּא וַאֲמַר
אֲנָא אֱלֹהֵהּ דְּאַבְרָהָם
אָבוּךָ לֹא תִדְחַל אֲרִי
בְּסַעֲדָךָ מִימַרִי
וַאֲבִרְכְּנֹךָ וַאֲסַגִּי יִת
בְּנִיךָ בְּדִיל אַבְרָהָם
עַבְדִּי: כה וּבְנָא תַמְן
מִדְּבַחָא וְצִלִּי בְּשָׁמָא

ופלשמים סתמום מקודם שנסע יחזק מנגרר חזר נחעשקו עמו עליה במריצה וערעור:
וחפרן: (כ) עשק, ערעור: כי התעשקו עמו. (כא) שטנה. נושימנט: (כב) ופרינו בארץ.

וַיִּטְשׁ אֱהָלוֹ וַיִּכְרוּ-שָׁם עֲבָדֵי-
 יִצְחָק בְּאֵר: כו וַאֲבִימֶלֶךְ הֶלְךְ אֵלָיו
 מִגֶּרָר וַאֲחֻזַּת מִרְעֵהוּ וּפִיכֹל שֵׁר-
 צָבָאוֹ: כז וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִצְחָק מֵדֹעַ
 בְּאֵתֶם אֵלָיו וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי
 וְתִשְׁלַחֲנִי מֵאֶתְכֶם: כח וַיֹּאמְרוּ רְאוּ
 רְאִינוּ פִי-הִיא יְהוָה ו עֶמְדָּה וַנֹּאמֶר
 תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בֵינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינֶךָ
 וְנִכְרְתָה בְרִית עִמָּךְ: כט אִם-תַּעֲשֶׂה
 עִמָּנוּ רְעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעֲנוּךָ
 וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב
 וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אֶתְּהָ עִתָּה בְּרוּךְ
 יְהוָה: חמושי ל וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתָּה
 וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: לא וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר
 וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיִּשְׁלַחֵם יִצְחָק
 וַיֵּלְכוּ מֵאֵתוֹ בְּשָׁלוֹם: לב וַיְהִי ו בַיּוֹם

דיי ופרס תמן משכנה
 וכרו תמן עבדי יצחק
 בירא: כו ואבימלך אזל
 לותה מגרר וסיעת
 מרחמוהי ופיכל רב
 חילה: כז ואמר להון
 יצחק מה דין אתיתון
 לותי ואתון סגיתון יתי
 ושלחתוני מלותכון:
 כח ואמרו מחזא חזינא
 ארי הוה מימרא דיי
 בסעדך ואמרנא
 תתקים כען מומתא
 דהוה בין אבהתנא
 ביננא ובינך ונגזר קים
 עמך: כט אם תעבד
 עמנא בישא כמא די
 לא אנזיקנך וכמא די
 עבדנא עמך לחוד טב
 ונשלחנך בשלם את
 כען בריכא דיי:
 ל ועבד להון משתיא
 ואכלו ושתאו:
 לא ואקדימו בצפרא
 וקיימו גבר לאחיהי
 ושלחנן יצחק ואזלו
 מלותה בשלם:
 לב והוה ביומא ההוא
 ואתו עבדי יצחק

רשי

כמרגמו וניפוש צארעא: (כו) ואחזת מרעהו. כמרגמו וסיעת מרחמוהי סיעת מאוהביו. ויש פותרין מרעהו מ' מיקוד הטיבה כמו שלשים מרעים דשמשון כדי שמהיה טיבת ואחזת דבוקה אזל אין דרך ארץ לדבר על המלכות כן סיעת אוהביו שאס כן כל סיעת אוהביו הולקין עמו ולא היה לו אלא סיעה אחת של אוהבים לכן יש לפותרו כלשון

הראשון. ואל תתמה על מיו של ואחזת ואף על פי שאינה טיבה סמוכה יש דוגמתה במקרא עזרת מזכר. ושכרת ולא מיין: אחזת. לשון קציצה ואגודה שנאחזין יחד: (כז) ראו ראינו. ראו באצין ראינו כך: תהי נא אלה בינותינו וגו' האלה אשר בינותינו מימי אצין תהי גם עתה בינינו ובינך: (כט) לא נגענך. כשאמרנו לך לך מעמנו. אתה.

הַהוּא וַיִּבְאוּ עִבְדֵי יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ
עַל-אֲדוֹת הַבָּאָר אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ
לוֹ מִצְאָנוּ מַיִם: לֵאמֹר וַיִּקְרָא אֶת־הַ
שְׁבַעַת עַל-כֵּן שֵׁם-הָעֵיזֶר בָּאָר שְׁבַעַת
עַד הַיּוֹם הַזֶּה: לֵאמֹר וַיְהִי עֲשׂוֹ בֶן־
אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־
יְהוּדִית בִּתְ-בְאָרֵי הַחֲתָי וְאֶת־
בְּשֵׁמֶת בִּתְ-אֵילֹן הַחֲתָי: לֵאמֹר וַתְּהִי־
מֵרַת רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרַבְקָה: ׀

וְתוֹיֵאוּ לָהּ עַל עֵיסֶק
בִּירָא דִּי חָפְרוּ וַאֲמָרוּ
לָהּ אֲשַׁפְחָנָא מַיָּא:
לֵאמֹר וַיִּקְרָא יְתָה שְׁבַעַת
עַל כֵּן שְׁמָא דְקִרְתָּא
בְּאָרָא דְשְׁבַעַת (נ"י בָּאָר
שְׁבַעַת) עַד יוֹמָא הַדִּין:
לֵאמֹר וַתְּהִי עֲשׂוֹ בֶר
אַרְבַּעִין שָׁנִין וַנְּסִיב
אַתְתָּא יְתָה יְהוּדִית בִּת
בְּאָרֵי חֲתָאָה וְיְתָה
בְּשֵׁמֶת בִּת אֵילֹן
חֲתָאָה: לֵאמֹר וַתְּהִי
מִסְרָבָן וּמְרַגְזָן עַל
מֵימֵר יִצְחָק וּרְבָקָה:

רש"י

שנה היה עשו לך נשים ממחמת יד בעליהן ומענה
אותם כשהיה בן מ' אמר לזכא בן מ' שנה נשא אשה
אף אני בן: (לה) מורת רוח. לשון המרחת רוח כמו
ממרים הייתם כל מעשיהן היו להכעיס ולעצבון:
ליצחק ולרבקה. שהיו עובדות עבודת אלילים:

גם אמה (ס"ח עמה) עשה לנו כמו בן: (לג) שבעה.
ע"ש הכרית: (לד) בן ארבעים שנה. עשו היה
נמשל לחזיר שנא' יכרסמנה חזיר מיער החזיר הזה
כשהוא שוכב פושט טלפיו לומר ראו שאני טהור כך
אלו גוזלים וחומסים ומראים ענמם כשרים. כל מ'

הנהגות ישרות

(כ"ו, ל"ה): מרת רוח ליצחק ולרבקה. אפילו אשה צדיקת כשהיא אינה מיוחסת, על ידי
זה מולדת בנים שאינם הגונים^ט (בנים ח"ב י"ז, יחוס ח"ב ב').

מקורות

ט. בראשית רבה ס"ה ד': ותהיינה מורת
רוח ליצחק ולרבקה (לא אמר ליצחק ורבקה, אלא
'ליצחק ולרבקה' - ליצחק תחילה, ובעיקר, וגם אח"כ לרבקה)
למה ליצחק תחילה, אלא על ידי שהיתה
רבקה בת כומרים לא היתה מקפדת
(ומצטערת כל כך) על טינופת עבודת כוכבים,
בדתם, לפיכך ליצחק תחילה, ע"כ. (הגה"ק
מטשעהרין זצ"ל).

ט. בראשית רבה ס"ה ד': ותהיינה מורת
רוח ליצחק ולרבקה (לא אמר ליצחק ורבקה, אלא
'ליצחק ולרבקה' - ליצחק תחילה, ובעיקר, וגם אח"כ לרבקה)
למה ליצחק תחילה, אלא על ידי שהיתה
רבקה בת כומרים לא היתה מקפדת
(ומצטערת כל כך) על טינופת עבודת כוכבים,
בדתם, לפיכך ליצחק תחילה, ע"כ. (הגה"ק
מטשעהרין זצ"ל).

כז א וַיְהִי כִּי־זָקַן יַצְחָק וַתִּבְהֶינָ עֵינָיו
א וַהֲוָה כִּד סִיב יַצְחָק
וְכַהֲיָא עֵינֹהִי מִלְמַחְזִי

רש"י

(א) ותבהין: צעשן של אלו (שהיו מעשנות והיה אציו רוצה לשמטו צלומה שעה נפתחו השמים ומקטירות לעזות זרה). ד"ח כשנעקד ע"ג המזבח ולא מלאכי השרת והיו זוכים וילדו דמעומיהס

הנהגות ישרות

כ"ז, א': ותבהין עיניו מראות. הצבועים גורמים כאב עיניים להמון עם, הטועים במ' (הרחקת

רשעים ח"ב ב', ראה ח"ב ו').

ותבהין עיניו מראות. כשאדם יוצא לשוק ומתירא שלא יבוא לידי הרהור על ידי ראייה, שיראה נשים יפות, יאמר הפסוק: 'הן אראלם צעקו' וכו', ועל ידי זה ינצל מראות"א (הרהורים

ח"ב י"ג, ראה ח"ב ט').

ותבהין עיניו מראות. כשאדם גדול מרגיש איזהו כאב בעיניו, ידע שבנו או תלמידו עשו

איזהו עבירה"ב (ראה ח"ב ו').

ותבהין עיניו מראות. מי שעוצם עיניו מראות ברע, על ידי זה ניצול מבזיונות"א (ניאוף ח"ב

י"ד, ראה ח"ב ח').

מקורות

לשמרו מזה, בזכות אראלם צעקו חוצה, והיינו דמעתם שנשרו וכו' יכה עיניו וכו' וע"כ פסוק זה סגולה הוא לשמור את הצדיק שלא יוזק מראות עיניו בשוק, וד"ל (ספה"מ מ"מ השלם).

יב. שם: אמר ר' אלעזר בן עזריה מראות ברע, מראות ברעתו של (עשיו) הרשע, אמר הקב"ה: יהיה יצחק יוצא לשוק ויהון ברייתא אמרין דין אבוה דההוא רשיעא, אלא הרני מכה את עיניו והוא יושב בתוך ביתו וכו', מכאן אמרו: כל המעמיד בן רשע או תלמיד רשע, סוף שעניו כהות, ע"כ. (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל).

יג. שם: אמר ר' אלעזר בן עזריה מראות ברע, מראות ברעתו של רשע, אמר הקב"ה: יהיה יצחק יוצא לשוק ויהון ברייתא אמרין, דין אבוה דההוא רשיעא וכו' (היינו שיבזו אותו). ועיין במתנות כהונה, על דרך שאמר הכתוב 'עוצם עיניו מראות ברע' (ישעי' ל"ג, ט"ו) וגו', ודריש כמו

י. שם ה-ו: על ידי שהצדיק (יצחק) את (עשיו) הרשע, כהו עיניו, ע"כ. (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל).

יא. שם י': אמר ר' אלעזר בן עזריה מראות ברע, מראות ברעתו של (עשיו) הרשע, אמר הקב"ה: יהיה יצחק יוצא לשוק ויהון ברייתא אמרין דין אבוה דההוא רשיעא, אלא הרני מכה את עיניו והוא יושב בתוך ביתו. דבר אחר 'מראות' מכח אותה ראייה, שבשעה שעקד אברהם אבינו את בנו על גבי המזבח, בכו מלאכי השרת, הדא הוא דכתיב 'הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכין'.

ונשרו דמעות מעיניהם לתוך עיניו, והיו רשומות בתוך עיניו, וכיון שהזקין כהו עיניו ע"כ. רמז רחוק מאד (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל).

פירוש: יתכן אולי לבאר כוונת הרמז, כי אלו ואלו דברי אלהים חיים, וכדי שלא יפגע הצדיק מראות עיניו בשוק, אמר הקב"ה

וַיִּקְרָא יְת עֶשָׂו בְּרֵהּ וַיִּקְרָא אֶת־עֵשָׂו | בְּנֹו הַגִּדְלִי
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַגִּדְלִי:
 ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקְנָתִי לֹא יָדַעְתִּי לִית אָנָּא יָדַע יוֹמָא

רש"י

ונפלו על עיניו לפיכך כהו עיניו. דבר אחר כדי שיטול
 יעקב את הנכרות: (ב) לא ידעתי יום מותי. א"ר
 יהושע בן קרחה אם מגיע אדם לפרק אבותיו ידאג
 חמש שנים לפניו וחמש שנים לאחר כן ויחזק היה
 בן ק"ג (כי יעקב בן ס"ג כשנמצך דוק ברש"י סוף
 הסדר) אמר שמא לפרק אמי אני מגיע והיא ממה
 בת ק"ז. והריני בן ה' שנים סמוך לפרקה לפיכך לא
 ידעתי יום מותי שמא לפרק אמי שמא לפרק אבא:

הנהגות ישרות

ותכהין עיניו מראות. אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך" (קללה ג).

(כ"ז, ב'): לא ידעתי יום מותי. בריאות הגוף וחיוו ומבעו של אדם, הכל הולך לפי טבע
 וחיי ובריאות אביו ואמו" (פבע ח"ב א').

ביאורים

[ח] ועל כן צריך להכין את עצמו כשמגיע
 לזמן חיי אבותיו, וכן יש לו להזהר מדברים
 או מחלות שהיו מזיקים לבריאות אבותיו, כי
 הטבעיים שוים (שם).

מקורות

גזירה שוה, מראות מראות, רמז (הגה"ק מטשעהרין
 ז"ל). היינו, כשם שעל ידי 'ותכהין עיניו
 מראות' דיצחק, ניצול מבזיונות, שלא היו
 מבזים אותו על אודות בנו, כן על ידי 'ועוצם
 עיניו מראות ברע' ינצל מבזיונות.

יד. מגילה (ט"ו): ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, שהרי
 אבימלך קילל את שרה 'הנה הוא לך כסות עינים', ונתקיים בזרעה שנאמר, 'ויהי כי זקן יצחק
 ותכהין עיניו מראות' (הגה"ק מטשעהרין ז"ל). בבא קמא (צ"ג): ואמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת
 הדיוט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קילל את שרה ונתקיים בזרעה, שנאמר הנה הוא לך כסות
 עינים, אמר לה הואיל וכסית ממני ולא גלית שהוא אישך, וגרמת אלי הצער הזה, יהי רצון
 שיהיו לך בני כיסוי עינים. ונתקיים בזרעה, דכתיב 'ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות' (הגה"ק
 רצ"ה מלובלין ז"ל).

טו בראשית רבה ס"ה י"ב: אמר רבי יהושע בן קרחה הגיע אדם לפרק אבותיו קודם לה חמש
 שנים ולאחר חמש שנים, ידאג מן המיתה, שכן יצחק אמר אם לשניו של אבא אני מגיע עד
 עכשיו מתבקש לי, אם לשניו של אמי אני מגיע, ויאמר אליו הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי
 (הגה"ק מטשעהרין ז"ל). וכן כתוב בדרשות הר"ן (דרוש החמישי ד"ה ברוב) וז"ל: 'ברוב יהיה טבע הבנים שוקד
 על טבע האבות' י"ז.

יום מותי: ג ועתה שא־נא בליך דאימות: ג וכען סב

הנהגות ישרות

(כ"ז, ג'): שא נא בליך. הזכי הראות יכולין לראות על החלפים של השוחטים את הכלי בית המקדש טז (ראה ח"ב י"א, שוחט ח"ב ד').

שא נא בליך תליך וקשתך. השוחט שהוא מקיים כיבוד אב, הקב"ה משמרו, שלא להאכיל טריפות, והוא הדין להיפוך" (שוחט ח"ב ב').

ביאורים

[ט] בליקוטי מוהר"ן (רע"ה) מיד אחר ענין סוד החליף וכלי המקדש (המובא במקורות ט"ז) כתוב בזה"ל: "בקנאו את קנאתי, בחינת הצדיק שאינו מקנא שום צדיק, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, רק אותו לבדו יתברך", ובזה נסתיים התורה. וקשה דמה שייכות זה לזה. ומבאר הגה"ח רבי אלחנן ספקטור זצ"ל, דכששמע מוהרנ"ת זי"ע מרביה"ק שעל חליף טוב יכולין לראות כלי הביהמ"ק, נתפעל ואמר שכנראה אין לכם מי לקנא, ועל זה השיב לו רביה"ק תיכף בקנאו את קנאתי, בחינת הצדיק שאינו מקנא שום צדיק וכו' כנ"ל. (ספר גנוי אבא ח"ב מכתב פ"ו ק"ב).

ועיין בליקוטי הלכות (שחיטה ה"א אות ה') ביאור קצת ע"פ ליקוטי מוהר"ן תורה ו'.
[י] ובזה מובן איך סמך יצחק על שחיטתו של עשיו, שכיון שידע יצחק בעשיו בנו שמקיים הוא מצות כיבוד אב בשלימות, ע"כ לא חשש שיצא תקלה של טריפות מתחת יד עשיו כשמאכילו, כי השוחט שהוא מקיים מצות כיבוד אב, הקב"ה משמרו שלא להאכיל טריפות (ספ"מ המבורא).

[יא] בספר סגולת ישראל (מערכת ט' אות י"א) אחר שמביא סעיף זה (בשם ספר רפואה וחיים בשם ליקוטי מוהר"ן) מוסיף, וז"ל: מקור דברי קדשו נובע ממקור טהור בדברי רז"ל (תד"א ח"א פ' כ"ו) וז"ל: זכור את יום השבת לקדשו וכבד את אביך ואת אמך, וכי מה ענין זה אצל זה, אלא ללמדך שכל זמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אין חטא של חילול שבת ולא שום חטא בא על ידו, ע"כ. אבל עיי"ש שמביא הסעיף בשינוי לשון, וז"ל: סגולה לשוחט שלא יאכיל טריפות הוא שיקיים

(מ"מ השלם).

טז. שם י"ג: 'שא נא בליך' זו בבל (כמו שנאמר בגלות בבל) 'ואת הכלים הביא בית אוצר אלהיו', ע"כ (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל).

ענין זה מבואר יותר בספ"ה ליקוטי מוהר"ן (רע"ה), וז"ל: "דע שעל חליף טוב יכולין לראות כל הכלים של הבית המקדש איזה פנים יש להם. וזה שכתוב, כשאמרו יצחק לעשיו שיבדוק הסכין וישחוט יפה, 'שא נא בליך', רמז על כלים של ביהמ"ק שהם נראים על הסכין היפה. וכן איתא במדרש (בראשית רבה ס"ה י"ג) שכליך רמז על כלים של בית המקדש, כמו שאמרו שם: כליך זה בבל, שנאמר 'ואת הכלים הביא בית אוצר אלהיו'. נמצא שכליך מרמז על כלים של ביהמ"ק", ע"כ. ועיין בביאורים טז.

יז. שם: 'ועתה שא נא בליך' (כלומר) שחזו מאני זינך שלא תאכילני נבילות וטריפות, ע"כ. רמז רחוק י"א (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). פירושו: בזה בעצמו שאני מצוה אותך ואתה מקיים כיבוד אב, עי"ז ישמרו אותך מלהאכילני נבילות וטריפות י"א

תְּלִיךְ וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי
צִיד* : ד וַעֲשֵׂה-לִי מִטַּעַמִּים כַּאֲשֶׁר
אֶהְבֵּתִי וְהָבִיאתָ לִי וְאֹכְלָה בְּעֵבֹר

* צידה כתיב

כָּעַן זִינְךָ סִיפְךָ וְקִשְׁתְּךָ
וּפּוֹק לְחַקְלָא וְצוּד לִי
צִידָא : ד וְעֵבִיד לִי
תְבַשְׂלִין כְּמָא
דְּרַחֲמִית וְאַעַל לִי

רש"י

(ג) תִּלְיָךְ. מרנך שדרך למלומה: שא נא. לשון משאלה על גבי חכמה חדד סכינך ושחוט יפה שלא השחמה כלומה שנינו אין משחזין את הסכין אל מאלכילי נבלה: וצודה ד'. מן הספקר ולא מן הגול:

הנהגות ישרות

שא נא בליך תליך וקשתך. על ידי השוחטים הרשעים המאכילים טריפות, הגזילות נתרבה בעולם י"י (שוחט ח"ב ג').

תליך. מי שנתאלם בפתע פתאום, יעבירו על פיו חלף כשרי"ט (פגולה ח"ב ז', שוחט ח"ב ה').
(כ"ז, ד'): ואכלה בעבור תברכך נפשי. המתברך צריך ליתן למברך איזה מתנה כ' (ברכה ח"ב א').

ביאורים

מצות כיבוד אם ואם, ולהיפוך יהי' להיפך ח"ו, עכ"ל. אבל בספר המדות כתוב: 'השוחט שהוא מקיים כיבוד אב', ולא כתוב גם כיבוד אם, והרמז מהגה"ק מטשעהרין זצ"ל שהביא מעשיו שקיים כיבוד אב (לחוד) אתי שפיר.

[יב] בשיח שרפי קודש (ח"ה אות ד"ש) מסופר על רבי ישראל טרהוויצער זצ"ל שהיה אדם מורם מעם, וסיפרו ממנו כמה מופתים גלויים שעשה, ורבים שלא מאנשי שלומינו היו באים עם פדיונות שיתפלל עליהם, 'ופעם העביר סכין של מילה על אחד שנתאלם וחזר ההוא לדיבורו, וכמובא סגולתו בספר המדות'. ובאמת הסגולה אינו בסכין של מילה אלא בסכין של שחיטה, כידוע שחליף הוא סכין של שחיטה, וכן מוכרח שסעיף זה

נכפל בערך שוחט, ולא בערך מוהל.

[יג] עיין לעיל פרשת לך לך (י"ד, י"ט) מראה מקום הגה"ק מטשעהרין זצ"ל.

מקורות

יח. שם: שחזו מאני זינך (השחו נא היטב את כלי הציד שלך) שלא תאכילני נבילות וטריפות (או שא נא כליך, אל תתעצל לקחתם אתך. כלומה) סב מאני זינך (לצוד מן ההפקר) שלא תאכילני גזילות וחמסים, ע"כ. (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). ותלוי זה בזה, אם לא תאכילני טריפות, לא תאכילני גזילות.

יט. שם: 'תליך' אמר לו (יצחק לעשו) הרי הברכות (שאני רוצה לברכך, בעבור ציד זה) תלויות, ע"כ. שאמר יצחק לעשו, שאם ישחזי את הסכין, זה יועיל שיוכל להוציא את הברכות מפיו, ועתה הם תלויות ועומדות ולא יוצאות עדיין מהפה. וע"כ סגולה לכל מי שנתאלם פתאום ואינו יכול להוציא דיבור מהפה, שיעבירו על פיו חלף כשר שפותח את בית השחיטה כמין פה, ויפתח פיו י"ב (ספה"מ המבואר).

כ. ספה"מ לב הנחל י"ז.

תְּבַרְכֶךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוֹת: ה וּרְבֵקָה שָׁמְעַת בְּדַבֵּר יִצְחָק אֶל-
 עֵשָׂו בְּנֹו וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לְצֹד צִיד
 לְהֵבִיא: ו וּרְבֵקָה אָמְרָה אֶל-יַעֲקֹב
 בְּנֵה לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת-אֲבִיךָ
 מִדַּבֵּר אֶל-עֵשָׂו אֲחִיךָ לֵאמֹר:
 הֵבִיאה לִי צִיד וַעֲשֵׂה-לִי מִטְעָמִים
 וְאֹכְלָה וְאֶבְרַכְכָּה לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי
 מוֹתִי: ח וְעַתָּה בְנֵי שְׁמַע בְּקוֹלִי
 לְאֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֹוֶה אֹתְךָ: ט לָךְ-נָא
 אֶל-הַצֹּאֵן וְקַח-לִי מִשָּׂם שְׁנֵי גְדִיִּם
 עֲזִים טָבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מִטְעָמִים

וְאִיכֹל בְּדִיל דִּי
 תְּבַרְכְּנֶךָ נַפְשִׁי עַד לֹא
 אֵימוֹת: ה וּרְבֵקָה
 שָׁמְעַת כַּד מְלִיל יִצְחָק
 לֹת עֵשָׂו בְּרָה וְאֹזֶל
 עֵשָׂו לְחַקְלָא לְמִיַּצֵּד
 צִידָא לְאִיתָאָה:
 ו וּרְבֵקָה אָמְרַת לֹת
 יַעֲקֹב בְּרָה לְמִימֵר הָא
 שָׁמְעִית יִת אָבוּךָ
 מִמְלַל עִם עֵשָׂו: אֲחוּךָ
 לְמִימֵר: ז אֵיִתִּי לִי
 צִידָא וְעַבִּיד לִי
 תְּבַשְׂלִין וְאִיכֹל
 וְאֶבְרַכְּנֶךָ קָדָם יְיָ קָדָם
 מוֹתִי: ח וְכַעַן בְּרִי קְבֹל
 מִנִּי לְמָא דִּי אָנָּא מִפְקֵד
 יְתָךְ: ט אֹזֶיל כְּעַן לֹת
 עָנָא וְסָב לִי מִתְמָן
 תְּרִין גְּדִיִּי (בַּר) עֲזִין
 טָבִין וְאֶעֱבֹד יְתְהוֹן
 תְּבַשְׂלִין לְאָבוּךָ כְּמָא

רש"י

(ה) ציוד ציד דהביא. מהו להביא חס לא ימנע ציד
 יציא מן הגזל: (ז) לפני ה'. כרסומו שישכים על ידי:
 (ט) וקח צי. משלי הם ואינם גזל שכך כמז לה יחזק
 ככמוצמה ליטול שני גדיי עזים בכל יום: שני גדיי
 עזים. וכי שני גדיי עזים היה מאלכו של יחזק אלף
 פסח היה. האחד הקריב לפסחו והאחד עשה

הנהגות ישרות

(כ"ז, ח'): ועתה בני שמע בקולי. מי שאינו מבין רשעת הרשעים הצבועים, הוא מתועב

(הרחקת רשעים ח"ב א').

מקורות

כא. בראשית רבה ס"ה, ו': 'מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם', אמר רבי יהושע בן לוי, לא ממה שהיתה רבקה אוהבת את יעקב יותר מעשיו עשתה את הדבר הזה (להערים על יצחק ולשלוח את יעקב עם המטעמים ביזו ליטול את הברכה), אלא אמרה (רבקה בלבה) לא יעול ויטעי בה הוא סבא (לא יכנס עשיו ויטעה את אותו זקן, יצחק, שהוא הוא הצדיק, וכשילנו בתועבה הכפולה הזאת) על שם 'תועבת ה' גם שניהם', ע"כ. (הגה"ק מטשעהרין צ"ל).

לְאָבִיךָ פֶּאֶשֶׁר אָהֵב: י וְהִבֵּאת
 לְאָבִיךָ וְאָכַל בְּעֵבֶר אֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ
 לְפָנַי מוֹתוֹ: יא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־
 רַבְקָה אִמּוֹ הֲיֵן עֲשׂוֹ אַחִי אִישׁ שָׁעֵר
 וְאֲנֹכִי אִישׁ חֶלֶק: יב אוֹלֵי יְמֵשְׁנֵי אָבִי
 וְהֵייתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי

רש"י

מטעמים. צפרקי רבי אליעזר: כאשר אהב. כי טעם הגדי כטעם הכזי: (יא) איש שער. צעל שער:
 (יב) ימשני. כמו ממשש צלזלים:

הנהגות ישרות

(כ"ז י"א): עשו אחי איש שער. מי ששערותיו מרובין שלא על פי טבע, זה עלול לזקוק
 הרבה ולפגעים רעים מסמרא אחרא. סגולתו שיקרא הפרשה שקורין ביום כיפור^{כז} (פנע ח"ב

ב/ סגולה ח"ב ו).

(כ"ז, י"ב): והייתי בעיניו כמתעתע. על ידי שקר באים הרהורי עבודה זרה^{כז} (אמת ו).

מקורות

כב. שם ט"ו: ויאמר יעקב אל רבקה אמו, 'הן
 עשיו אחי איש שער ואנכי איש חלק' (אף
 שרבקה הכירה את שינוי טיבם של בניה, ואם היה אומר רק 'אולי
 ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע' הייתה יודע מה הוא אומר,
 והארץ לומר שעשיו 'שעיר' והוא 'חלק' לרמז ולומר שעשיו) גבר
 שידין, איש ממין השדים המזיקים, המכונים
 'שעירים', כמה דאת אמר 'ושעירים ירקדו
 שם', ואנכי איש חלק, היינו חלקו ונחלתו של
 ה', כמה דאת אמר 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל
 נחלתו, ורבי לוי אמר ששעיר וחלק כפשוטו,
 משל לקוויץ (בעל קווצות שער) וקרח (ראש חלק) שהיו
 עומדין על שפת הגורן, ועלה המוץ בקוויץ (על
 ראשו) ונסתבך בשערו, (וגם) עלה המוץ בקרחה,
 ונתן ידו (והחליק) על ראשו, והעבירו. כך, עשיו
 הוא מתלכלך בעוונות כל ימות השנה, ואין לו
 במה יכפר, אבל יעקב מתלכלך בעוונות כל

מטעמיהו זצ"ל).

הרי נדרש ונשא השעיר וגו' בפרשת אחרי
 מות – אשר קוראים ביום כיפור – על עשיו
 איש שער. וגם מרומז ענין הנזקים הפגעים
 רעים של האיש שער, ע"כ סגולה לאיש
 כזה, שיקרא הפרשה שקורין ביום הכיפורים
 (מ"מ השלם).

כג. סנהדרין (צ"ב): ואמר רבי אליעזר כל
 המחליף בדיבורו כאילו עובד עבודת כוכבים,

עָלֵי קָלְלָהּ וְלֹא בִרְכָהּ: יג וַתֹּאמֶר לוֹ
 אִמּוֹ עָלֵי קָלְלָתְךָ בְּנֵי אֶךְ שְׁמַע בְּקוֹלִי
 וְלֶךְ קַח-לִי: יד וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ
 וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטַּעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהֵב
 אָבִיו: טו וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת-בְּגֵדֵי עֵשָׂו
 בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדֹת אֲשֶׁר אֵתָהּ
 בְּבֵית וַתִּלְבַּשׂ אֶת-יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן:

הנהגות ישרות

(כ"ז, י"ג): עלי קללתך בני. אין כח הקללה חל על מיוחסים (יחוס ח"ב א, קללה ח"ב ד).

ביאורים

[יד] הגה"ח רבי משה קרמער שליט"א מציין לליקוטי מוהר"ן (כ"ג, ה) שכותב שם רביה"ק זי"ע "אמר לנו מלי דכדיבא זה בחי" שקר בחי" ע"ז כמו שאחז"ל כל המחליף בדיבורו כאילו עובד עכו"ם וכו', ע"כ. וענין זה כתוב גם באמרי פנחס (החדש, שער אמת ואמונה אות ל' הובא בתפארת המדות) בזה"ל: "רוב שקרנים הגדולים יש להם הרהורי עבודה זרה מאד, כי אמת ואמונה אחודים זה בזה".

ובזה יש ליישב מה שרביה"ק זי"ע הכפיל חמש עשרה סעיפים שבערך אמת וכתבם שוב בערך אמונה, (עיין ערך אמונה סעיפים נ"ד-ס"ח) אף שלכאורה אינם קשורים כלל לאמונה, ולפי הנ"ל אחי שפיר. כי אמת מביא אמונה ולהיפוך ע"י שקר באים להרהורי ע"ז רח"ל.

ועיין בספה"מ המבואר שבגמרא שם כתוב "כל המחליף בדיבורו" וזה אינו שקר ממש אלא שמשנה את הדיבור באופן שהשומע יבין דבר שקר, ועל זה נאמר בגמרא שהוא 'כאילו' עובד ע"ז, וע"כ ע"י שקר (ממש) באים הרהורי עבודה זרה' ממש. ומה שכותב רבינו שנופל להרהורי ע"ז ולא כתב לע"ז ממש, הוא מחמת שבזמן הזה כבר נתבטל יצה"ר דע"ז, ולכן ברוב המקומות כתב רבינו ענין הרהורי ע"ז ששייך גם היום, והיינו ספיקות באמונה וכדומה, ה' יצילנו.

[טו] עיין לעיל פרשת נח (ט, כ"ה), פרשת חיי שרה (כ"ד, ה).

מקורות

כתיב הכא 'והייתי בעיניו כמתעתע' (ולא אמר והייתי בעיניו כגנב או כרמאי וכדומה, אלא כמתעתע ולכן דורשים כך - תורה תמימה) וכתב התם (לגבי עבודה זרה) 'הבל המה מעשה תעתועים' (י"ד) (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל, הגה"ק רצ"ה מלובלין זצ"ל).

כז. כלומר, רבקה אמרה ליעקב שאין לך מה לחשוש כי אתה מיוחס, אבל אני אינני מיוחסת (ספה"מ צ"פ) טו].

מו וְאֵת עֵרֶת גְּדֵי הָעֵזִים הַלְבִישָׁה
 עַל־יָדָיו וְעַל חֶלְקֵת צְוָאָרָיו: יז וַתִּתֵּן
 אֶת־הַמִּטְעָמִים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר
 עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה: יח וַיָּבֵא
 אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי מִי
 אֶתָּה בְּנִי: יט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו
 אָנֹכִי עֹשֵׂו בְּכֹרֶךְ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר
 דִּבַּרְתָּ אֵלַי קֹדֶם־נָא שָׁבָה וְאֶכְלֶה
 מִצִּידֵי בַעֲבוּר תְּבָרְכֵנִי נַפְשֶׁךְ:
 כ וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנוֹ מִהֲזֹה
 מִהֲרַת לְמִצְאָ בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה

ית יַעֲקֹב בָּרַה זְעִירָא:
 טז וְיֵת מִשְׁכֵּי גְדֵי בַר
 עֵזִי אֶלְבִישֵׁת עַל יְדוּהִי
 וְעַל שְׁעִיעוֹת צְוָרָה:
 יז וַיְהִבֵת יֵת תְּבַשְׂלִיא
 וְיֵת לַחֲמָא דִּי עֲבָדַת
 בִּידָא דִּיעֲקֹב בָּרַה:
 יח וְעַל לֹת אֲבוּהִי
 וְאָמַר אָבָא וְאָמַר הָא
 אָנָא מִן אַתָּ בְרִי:
 יט וְאָמַר יַעֲקֹב לְאֲבוּהִי
 אָנָא עֹשֵׂו בּוֹכְרֶךְ
 עֲבָדִית כְּמָא דִּי
 מְלִילְתָא עָמִי (ג'י': ל')
 קֹדֶם כְּעֵן אֶסְתַּחֲר
 וְאֶכּוּל מִצִּידֵי בְדִיל דִּי
 תְּבָרְכֵנִי נַפְשֶׁךְ:
 כ וְאָמַר יִצְחָק לְבָרַה
 מִה דִּין אוֹחִיתָא
 לְאֶשְׁפָחָא בְרִי וְאָמַר

רש"י

(טו) החמדת. הנקיות כמרגומו דכיתא. דצר אחר
 שחמד אותן מן נמרוד: אשר אתה בבית. והלא
 כמה נשים היו לו והוא מפקיד אלל אמו אלל שהיה
 זקני צמעסיהן וחוסדן: (יט) אנכי עשו בכרך. אנכי
 הוא המציא לך ועשו הוא צכוכך: עשיתי. כמה
 דצרים כאשר דברת אלי: שבה. לשון מיסב על

הנהגות ישרות

(כ"ה, כ'): כי הקרה ה' אלהיך לפני. אכילת הצדיקים גדולה יותר מהקרבות ומזיווגן^ב (אבילה

ח"ב ו'). הפרנסה לפי הזיווג^ב (ממון ח"ב י"ג, ניאוף ח"ב ט').

מקורות

כה. בראשית רבה ס"ה, י"ט: רבי יוחנן וריש
 לקיש, חד מנהון אמור, אם לקורבן המציא לך
 הקב"ה, שנאמר 'וישא אברהם את עיניו וירא
 והנה איל' וגו', למאכלך על אחת כמה וכמה,
 ואחרנא אמור, אם לזווג המציא לך, דכתיב,

כו. שם (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). ועיין מש"כ לעיל
 פרשת חיי שרה (כ"ד, י"ד) בביאורים (אות ג).

'הקרה נא לפני היום' וגו', וכתוב 'וירא והנה

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנַי: כֹּא וַיֹּאמֶר יִצְחָק
 אֶל-יַעֲקֹב גִּשְׁה־נָּא וַאֲמַשְׁךָ בְּנֵי
 הָאֲתָה זֶה בְּנֵי עֵשָׂו אִם-לֹא:
 כב וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו
 וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב
 וְהַיָּדַיִם יָדַי עֵשָׂו: כג וְלֹא הִבִּירוּ
 כִּי-הָיוּ יָדָיו כִּי־יָדַי עֵשָׂו אָחִיו שְׁעָרַת
 וַיְבָרְכֵהוּ: כד וַיֹּאמֶר אֲתָה זֶה בְּנֵי
 עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנֹכִי: כה וַיֹּאמֶר הַגִּשְׁה
 לִי וְאֶכְלָה מִצֵּיד בְּנֵי לְמַעַן תְּבָרְכֵךָ

רש"י

השלמן לכך מתורגם אסתמר: (כא) גשה נא (כב) קול יעקב שמדבר בלשון מחנונים קוס נא
 ואמשך אמר יחסק בלבו אין דרך עשו להיות שם אבל עשו בלשון קנטוריא דבר יקוס אני:
 שמים שגור בפיו וזה אמר כי הקרה ה' אלהיך: (כד) ויאמר אני לא אמר אני עשו אלא אני:

הנהגות ישרות

(כ"ז, כ"ב): הקל קול יעקב וגו'. כשרואין שהעולם מעיזין פניהם כנגד התלמודי חכמים, ידעו
 שבוודאי מלחמות גדולות יתעוררו על מדינה הזאת^{כי} (עוהת ח"ב א').
 הקל קול יעקב. האדם ניכר בקולו אם הוא עניו או בעל גאווה^{כח} (ענהה ח"ב ג').

ביאורים

מקורות

כז. שם כ': הקל קול יעקב ('הקל' חסר בלי ו, כמו
 הקל), אמר רבי ברכיה, בשעה שיעקב מרכין
 בקולו (מנמוך בקולו, לדבר דברי קטרוג על הצדיקים, מיד) ידי
 עשיו שולטות, דכתיב 'וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן', ויבא עמלק וילחם עם
 ישראל, ע"כ. הרי שבגלל תלונתם על משה ואהרן, בא עמלק להלחם עם ישראל.
 כח. יעקב הוא בחינת ענוה, כמו שכתוב 'יעקב ענוה יראה ה'', וזה הרמז 'קול יעקב' לפי הקול
 ניכר האדם אם הוא עניו ויש^כ (ספרה"מ לב הנחל).

נִפְעִי וַיִּנְשְׁלוּ וַיֹּאכְלוּ וַיָּבֵאוּ לִי יַיִן
 וַיֵּשֶׁת׃ כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יִצְחָק אֲבִיו
 גִּשְׁה־נָּא וּשְׁקֵה־לִּי בְּנִי׃ כז וַיִּנְשֶׁ
 וַיִּשְׁק־לוֹ וַיֵּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו
 וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרִיחַ
 שֶׁדָּה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ יְהוָה׃ שִׁישֵׁי כַח וַיִּתֵּן
 לָךְ הָאֱלֹהִים מִטָּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי

וְקָרִיב לָהּ וְאָכַל וְאֵתִי
 (נ"י וְאָעַל) לָהּ חֲמָרָא
 וּשְׁתִי׃ כו וְאָמַר לָהּ
 יִצְחָק אָבֹוּהִי קָרִיב כְּעַן
 וּנְשָׁק לִי (נ"י וְשָׁק לִי)
 כְּרִי׃ כז וְקָרַב וּנְשָׁק לָהּ
 וְאַרְחַ יֵת רִיחָא
 דְּלְבוּשׁוֹהִי וּבְרָכָהּ
 וְאָמַר חֲזִי רִיחָא דְכָרִי
 כְּרִיחָא דְחֲקָלָא דִּי
 בָּרַכָה יִי׃ כח וַיִּתֵּן לָךְ יִי
 מִטָּלָא דְשָׁמַיָא

רש"י

אם ראוי לך יתן לך ואם לאו לא יתן לך אבל לעשו
 אמר משמני הארץ יהיה מושגך בין לדיק בין רשע
 יתן לך וממנו למד שלמה כשעשה הצית סידר
 מפלמו ישראל שהוא בעל אמונה ומלדיק עליו הדין
 לא יקרא עליך חגר לפיכך ונתת לאיש כדרכיו אשר
 מדע את לצבו אבל נכרי מחוסר אמנה לפיכך אמר
 ואתה תשמע השמים וגו' ועשית ככל אשר יקרא
 אליך הנכרי בין ראוי בין שאינו ראוי תן לו כדי

(כו) וירח וגו'. והלא אין ריח רע יותר משטף
 העוים אלא מלמד שנכנסה עמו ריח ג"ע: כריח
 שדה אשר ברבו ה'. שנתן בו ריח טוב וזהו שדה
 מפומים כך דרשו רז"ל: (כח) ויתן לך. יתן ויתזור
 ויתן. ולפי פשוטו מוסב לענין הראשון ראה ריח
 בני שנתן לו הקדיה כריח שדה וגו' ועוד יתן לך
 מטל השמים וגו': מופל' השמים. כמשמעו ומדרשי
 אגדה יש להרבה פנים. (ד"א מהו האלהים בדין

הנהגות ישרות

(כ"ז, כ"ו): גִּשְׁה נָּא וּשְׁקֵה לִי בְּנִי. צריך אדם לשמור את עצמו מלנשק את עצמו עם רשעים,

כי על ידי הנשיקה נעשה בנייהם התקשרות גם לאחר מיתה כ"ט (הרחקת רשעים ח"ב ג).

(כ"ז, כ"ח): וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. הרגים שמנים בזכות הקרבנות ל' (אכילה ח"ב ח).

ביאורים

[יז] עיין לקמן פרשת וישלח (ל"ג, ד) עה"פ
 ויפל על צוואריו וישקהו.

מקורות

כט. בראשית רבה ס"ה, כ"ב: אמר לו יצחק
 ליעקב) את נושקני (קרב ודבק בי) בקבורה (במערת
 המכפלה), ואין אחר נושקני בקבורה, ע"כ י"ז

(הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). רמז שנשיקה בחיים יוצרת קשר גם לאחר מיתה.

ל. שם ס"ו, ג': 'ומשמני הארץ' זה הבאר (שהיתה מלוה את ישראל במדבר) שהיתה מעלה להם דגים
 שמנים יותר מדאי, (או) 'ומשמני הארץ' אלו הקרבנות (שקובל הקב"ה מישראל במדבר, במשכן שהקימו לו שם,
 לכפר בהם עוונותיהם בקרבנות שמנים) כדכתיב 'עולות מחים אעלה לך' ('מחים' מלאים מוח עצמות שמן), ע"כ. (הגה"ק

מטשעהרין זצ"ל).

הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וְתִירוֹשׁ: כַּמַּ יַעֲבֹדוּךָ
 עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ לְאֲמִים הוּא
 וּמְטוֹבָא וְסָגִיאוֹת (נ"י וְסָגִיאוֹת)
 עֵיבוֹר וְחָמֵר:
 כַּמַּ יַפְלַחְנָךְ עֲמִמִּין

רש"י

שלא יקרא עליך תגר. צרש"י ישן מדיק):

הנהגות ישרות

ורב דגן ותירוש. בזמן שהדגן רב בעולם, זה סימן ללידת זכרים, ובזמן שהיין רב בעולם זה סימן ללידת נקיבות ^{לא} (בנים ח"ב י"ח).

ורב דגן ותירוש. מי שאין לו בן זכר, ירגיל את עצמו להביא מתנות לתלמידי חכמים, ויאמר פרשה של ביכורים וגם ילמד גמרא הרבה וימעיט בלימוד אגדה, כי לימוד אגדה הוא מסוגל לבנות ^{לב} (שם י"ט).

ביאורים

[יח] ועיין במדרש קדמות (פרק א') שכתב חיטה הוא בחינת זכר (ספר פתוחי חותם על ספה"מ).
 ויתכן שבא רביה"ק זי"ע להורות לנו דרך תפילה, בזמן שרוב דגן בעולם הוא זמן טוב להתפלל על זכרים, וכשהתירוש מרובה בעולם, זהו זמן מקובל להתפלל על נקיבות, כי התפילה מסוגלת יותר כשיש סימן טוב על הדבר הזה לבוא. וכן הוא בכל ענין.

[יט] אפשר לבאר בדרך בדיחותא, מה שנהוג בעת ה'תנאים' שמתחילין בפלפול, ולעומת זה בעת הנישואין והשבע ברכות, דורשין בדברי אגדה. כי מדרך העולם כהיום, שהאיש הוצאתו כולו משל אב, כי הוא יושב ועוסק בתורה עד יום חופתו, מה שאין כן הבנות, דרכם לעסוק במשא ומתן בימי בגרותם, להכין מקור מוצא לעת חתונתם.

והנה מובא בספר המדות כי העוסק באגדה סגולתה להוליד בנות, לעומת הלימוד בגמרא ופלפול שסגולתו להוליד בנים. לכן בראשונה, בעת התנאים – שאז עדיין הפרוטה מצויה בכיס המחנותים, מתחילין בפלפול וגמרא שסגולתה להוליד בנים זכרים, וכי תימה מהיכן ישיאם, הרי הפרוטה מצויה, אבל בעת השבע ברכות, שכבר כלתה פרוטה מן הכיס בעריכת

מקורות

לא. שם: 'ורוב דגן' אלו הבחורים, דכתיב (זכריה ט, י"ז) 'כי מה טובו ומה יפיו דגן בחורים', ו'תירוש' אלו הבתולות, דכתיב (שם) 'ותירוש ינובב בתולות', ע"כ. **[יח]** (הגה"ק מטשעהרין צ"ל).

לב. שם: דבר אחר, 'דגן' אלו הביכורים, 'תירוש' אלו הנסכים, דבר אחר 'מטל השמים' זה מקרא, 'ומשמני הארץ' זו משנה, 'דגן' זו תלמוד, 'תירוש' זה אגדה, ע"כ. ומבואר בסעיף הקודם שדגן אלו הבחורים, וממילא סימן הוא ללידת זכרים, וכאן מוסיף שדגן אלו הביכורים, וע"כ להביא מתנות לתלמידי חכמים שהוא כאילו מקריב ביכורים (עיין כתובות ק"ה:) וכן אמירת פרשת ביכורים מסוגל להולדת בן זכר. ומכיון שדגן זו תלמוד, גם לימוד גמרא מסוגל לבן זכר, אבל לימוד אגדה מסוגל לבנות, כי תירוש אלו הבתולות, ותירוש זה אגדה **[יט]** (הגה"ק מטשעהרין צ"ל).

גְּבִיר לְאַחִיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ* לְךָ בְּנֵי אִמְךָ
 אַרְרִיךָ אַרְוֹר וּמְבַרְכִיךָ בְּרוּךְ: 5 וַיְהִי
 כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבַרְךָ אֶת־יַעֲקֹב
 וַיְהִי אָף יֵצָא יֵצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי
 יִצְחָק אָבִיו וַעֲשׂוּ אָחָיו בָּא מִצִּידוֹ:
 6 לֹא וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מְטַעְמִים וַיָּבֵא
 לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יְקָם אָבִי וַיֹּאכַל
 מִצִּיד בְּנֹו בַּעֲבוּר תְּבַרְכֵנִי נַפְשֶׁךָ:
 7 לֵב וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה
 וַיֹּאמֶר אֲנִי בִנְךָ בְּכַרְךָ עֲשׂוֹ:
 8 וַיַּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוּלָה עַד־

* וישתחוו כתיב

וישתעבדו לך מלכון
 הוי רב לאחיק ויסגדון
 לך בני אמך מלטטיך
 יהון ליטין ומברכיך
 יהון בריכין: 5 והיה
 כד שיצי יצחק לברכא
 ית יעקב והיה ברם
 מפק נפק יעקב מלות
 אפי יצחק אבוהי ועשו
 אחוהי אתא (ני"י על)
 מצידה: לא ועבד אף
 הוא תבשילין ואעיל
 לות אבוהי ואמר
 לאבוהי יקום אבא
 ויכול מצידא דברה
 בדיל די תברכנני
 נפשך: לב ואמר לה
 יצחק אבוהי מן את
 ואמר אנא ברך בוכרך
 עשו: לג ותהו יצחק

רש"י

(כט) בני אמך. ויעקב אמר ליהודה בני אחיך לפי שהיו לו בניס ממנה אמהות וכן שלא נשא אלא אשה אחת אמר בני אמך: ארריך ארור ומברכיך ברוך. וצנעטס הוא אומר מזרכין ברוך וארריך ארוך הנדיקים מחלמס יסורי' וסופן שלום

ואורריהס ומנעריהס קודמים למזרכיהס לפיכך יצחק הקדים קללת אורריס לצרכת מזרכיס והרשעים מחלמן שלום וסופן יסורין לפיכך צנעטס הקדים צרכה לקללה: (ל) יצא יצא. זה יוצא וזה צא: (לג) ויחרד. כמרגומו ומוה לשון מימה.

הנהגות ישרות

(כ"ז, ל"ג): ויחרד יצחק חרדה גדולה. כשאדם מקלל חבירו בשעת חרדה, מוזק לו הקללה מאד יג' (קללה ח"ב ז).

ביאורים

הנישואין וסעודת השבע ברכות, הכל רצין אחר אגדה, שסגולתה להוליד נקיבות, שהן מסייעין בהרווחת נדוניהם. וזה מרומז במדרש, ותירוש זו אגדה, ותירוש אלו בתולות, כי תירוש רמז על רשים, ואז רצים אל האגדה

מקורות

לג. שם ס"ז, א': 'חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישגב' (משלי כ"ט, כ"ה) חרדה שהחריד יעקב

מֵאֵד וַיֵּאמֶר מִי־אֲפֹא הוּא הַצֶּדֶד
צִיד וַיָּבֵא לִי וְאֶכֶל מְכֹל בְּטֶרֶם
תָּבוֹא וְאֶבְרַכְהוּ גַם־בְּרוּךְ יִהְיֶה:
לֹד כְּשִׁמְעַע עֵשָׂו אֶת־דְּבָרֵי אָבִיו
וַיִּצְעַק צִעֲקָה גְדֹלָה וּמְרָה עַד־מֵאֵד
וַיֵּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי:
לֹה וַיֵּאמֶר בֵּא אֶחֱיָךְ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח
בְּרַכְתְּךָ: לוֹ וַיֵּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ
יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים אֶת־
בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עֵתָה לָקַח
בְּרַכְתִּי וַיֵּאמֶר הֲלֹא־אֶצְלָת לִי
בְרַכָּה: לוֹ וַיַּעַן יִצְחָק וַיֵּאמֶר לַעֲשׂו

תוהא רבא עד לחדא
ואמר מן הוא דיכי
דצד צידא ואעיל לי
ואכלית מפלא עד לא
תיעול וברכתה אף
ברוך יהי: לו כד שמע
עשו ית פתגמי אבוהי
וצוח צוחא רבא
ומרידא עד לחדא
ואמר לאבוהי ברכני
אף אנא (נ"י לי) אבא:
לֹה ואמר על אחוך
בחקמתא וקביל
ברכתך: לו ואמר יאות
קרא שמה יעקב וכמני
דנן תרתין זמנין ית
בכירותי נסיב והא כען
קביל ברכתי ואמר
הלא שבקת לי
ברכתא: לו ואתיב
יצחק ואמר לעשו הא

רש"י

יעקב ע"ש סופו שהוא עמיד לעקבני. תנחומא למה
חרד יצחק אמר שמא עון יש בי שזכרתי קטן לפני
גדול ושניתי סדר היחס התחיל עשו מנעק ויעקבני
זה פעמים. אמר לו אציו מה עשה לך אמר לו את
זכרתי לקח אמר כן הייתי מזר וחדד שמא עזרתי
על שורת הדין עכשיו לזכור זכרתי גם כן יהיה:
ויעקבני. כמרגמו וכמני ארצני. וארצ וכמן. ויש
מתרגמין וחכמני נחמס לי: אצלת. לשון הפרשה

ומדרשו ראה גיהנס פתוחה מתחתיו: מי איפוא.
לשון לעזמו משמש עם כמה דברים. ד"ל איפוא
איה פה מי הוא ואיפה הוא הזד ניד: ואב"ל מב"ל.
מכל טעמים שנקשתי לטעום טעמתי זו: גם ברוך
יהיה. שלא תאמר אילולי שרימה יעקב לאציו לא
נטל את הזכרות לך הסכים וזרכו מדעמו:
(לֹה) במרמה. זכמנה: (לו) הכי קרא שמו. לשון
תימה הוא כמו הכי אחי אתה שמא לך נקרא שמו

ביאורים

מקורות

וחפצים יותר בנקבות מבזכרים (ספר שבחו אהובים
על עניני נישואין, עמוד פג - פד).

ליצחק (להתחפש ולבוא אליו להתחזות כעשיו וליטול ממנו את
הברכה), שנאמר 'ויחרד יצחק חרדה גדולה עד
מאד', 'יתן מוקש' בדין היה לקללו (על מעשהו זה)

אלא 'ובוטח בה' ישגב', שברכו ואמר גם ברוך יהיה, ע"כ. (הגר"ק מטשעהרין זצ"ל). כי חרדת אדם יתן
מוקש, ואז בדין היה לקללו, כי זה עת קללה, והיא מזיקה מאד.

הֵן גִּבּוֹר שְׁמֹתָיו לָךְ וְאֶת־כָּל־אָחִיו
 נָתַתִּי לּוֹ לְעֶבְדִים וְדָגַן וְתִירֹשׁ
 סִמְכֹתָיו וְלָכֵה אִפּוֹא מֶה אַעֲשֶׂה
 בְּנִי: לַח וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל־אָבִיו
 הַבְּרָכָה אַחַת הִוא־לְךָ אָבִי בְּרַכְנִי
 גַּם־אֲנִי אָבִי וַיֵּשֶׂא עֲשׂו קוֹלוֹ וַיִּבְכֶּה:
 לַט וַיַּעַן יַצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה

רב שותפה לך (נ"י
 עלך) וית כל אחיהי
 יהבית לה לעבדין
 ועיבור וחמר סעדתה
 ולך הכא מה אעביד
 ברי: לח ויאמר עשו
 לאבוהי הברכתא חדא
 היא לך אבא בךך לי
 אף אנא אבא וארים
 עשו קלה ובכא:
 לט ואתיב יצחק אבוהי
 ואמר לה הא מטובא

רש"י

כמו ויאכל: (לו) הן גביר. צרכה זו שזיעית היא
 והוא עושה אותה ראשונה אלא אמר לו מה תועלת
 לך בצרכה אם תקנה נכסים שלו הם שהרי גביר
 שממיו לך ומה שקנה עבד קנה רבו: ולכה אפוא
 מה אעשה בני. איה איפא חזקש מה לעשות לך:
 (לח) הברכה אחת. ה"א זו משמשת לשון מימה

הנהגות ישרות

(כ"ז, ל"ח): וישא עשו קולו ויבך. כשנדפס איזהו ספר חדש, על ידי זה הבכיה שעל ידו
 נתחדש זה הספר בבחינת 'ושקוי בבכי מסכתי', הבכיה הזאת נתגבר כנגד גזרותיהם של
 האומות, שלא יתגברו עלינו, כי גם עיקר כוח ממשלתם אינו אלא בבכיה של עשו, וסימן
 לדבר: והיה מספר בני ישראל כ' חול ה'ים' (ספר ח"ב ד').

ביאורים

מקורות

לד. מבואר בפנים ענין בכיית עשו, ועיין לקמן
 פרשת עקב (ו; י"ד) מראה מקום מהגה"ק
 מטשעהרין זצ"ל, ועיין בביאורים [2].

דמעות (כמובא בסימן רס"ב), אזי אלו הדמעות של
 החידושים, שמהם נעשה הספר החדש, הם עומדים כנגד גזירות האומות, ומבטלן, והדבר
 מבואר, כי כל כוחם היא מן הדמעות של עשו, ועל כן כשיש אלו הדמעות הנ"ל, הם
 עומדים כנגדם ומבטלן. וזה אותיות בכיה ראשי תיבות, 'בני ישראל כחול הים' (הושע ב)
 מה חול הים מגן מן גלי הים, שלא ישטפו העולם, כן בני ישראל מגן עליהם הבכיה
 והדמעות כנגד גזירות האומות כנ"ל. וזה: 'והיה מספר בני ישראל כחול הים' 'מספר',
 היינו מספר הנ"ל, משם בני ישראל כחול הים, היינו בכייה ודמעות של החידושין שבספר,
 שמגן עליהם כנ"ל, עכ"ל.

מִשְׁמַנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מִוְשָׁבְךָ וּמִטֶּל
 הַשָּׁמַיִם מֵעַל: מ וְעַל-חֲרֶבְךָ תִּחְיֶה
 וְאֶת-אֲחִיךָ תַעֲבֹד וְהָיָה כְּאִשֶּׁר
 תָּרִיד וּפְרַקְתָּ עָלָיו מֵעַל צִוְאַרְךָ:
 מֵא וַיִּשְׁטֹם עֵשָׂו אֶת-יַעֲקֹב עַל-
 הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַכוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר
 עֵשָׂו בְּלִבּוֹ יִקְרְבוּ יָמַי אֲבַל אָבִי

דָּאֲרָעָא יְהֵא מוֹתְבָךְ
 וּמִטְלָא דְשָׁמַיָא
 מִלְעֵלָא: מ וְעַל חֲרֶבְךָ
 תִּיחִי וְיִתְ אַחֲוֶךָ תִּפְלַח
 וְיִהִי כַד יַעֲבֹרֶן בְּנוֹהִי
 עַל פְּתַגְמֵי אוֹרִיתָא
 וְתַעֲדֵי גִירָה מֵעַל
 צִוְרָךְ: מֵא וַנִּטֵּר עֵשָׂו
 דְבָבּוֹ לִיעֲקֹב עַל
 בְּרַכְתָּא דֵי בְרָכָה
 אֲבוּהִי וְאָמַר עֵשָׂו
 בְּלִבָּהּ יִקְרְבוּן יוֹמֵי
 אֲבָלֵי דְאָבָא וְאֲקַטּוּל

רש"י

כמו הזמננים. השמנה היא. הכמות נבל: נבאחס נבאחס: והיה כאשר תריד. לשון נער
 (לט) משמני הארץ וגו'. זו איטליאיה של יון: כמו אריד נשימי כלומר כשיעזרו ישראל על המורה
 (מ) ועל חרבך. כמו חרבך יש על שהוא במקום ויהיה לך פחמן פה להטענר על הזכרות שנטל
 אות ז' כמו עמדתם על חרצכס חרצכס. על ופרקת עלו וגו': (מא) יקרבו ימי אבא אבי.

הנהגות ישרות

(כ"ז, מ'): והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך. מי שיש לו הרהורי עבודה זרה,
 ידע שיד אומות העולם ישלוט בו^ל (הרהורים ח"ב י"ד).

והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך. בעיר שיש שם ירידים ויומא דשוקא גדולים,
 שם הרהורי עבודה זרה ביותר, והסגולה לזה שיעסוק ביומא דשוקא בתורה, ולא יבואו לו
 הרהורי עבודה זרה^ל (שם מ"ו).

מקורות

נימוסות, ע"כ. (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). היינו, את יש
 לך ירידין ושווקים, ובהם גדולים הרהורי ע"ז
 ביותר, הוא יש לו שווקים, היינו ליעקב יש לו
 כנגד שווקים וירידיים שלך שווקים של תורה,
 והם מגינים עליו מהירידיים והשווקים שלך.
 ואם ראית אחיך פורק עולה של תורה, גזור
 עליו שמדים, ותוכל להכניס בו הרהורי ע"ז
 (ספה"מ מ"מ השלם).

לה. בראשית רבה ס"ז, ז': אמר רבי יוסי בר
 חלפתא, (כך אמר יצחק לעשיו) אם ראית אחיך פורק
 עולה של תורה מעליו, גזור עליו שמדים
 ואתה שולט בו, ושמדים הם הרהורי ע"ז (הגה"ק
 מטשעהרין זצ"ל).
 לו. שם: והיה כאשר תריד (כך אמר לו יצחק לעשיו)
 את (אתה) יש לך ירידיים-שוקים, והוא יש לו
 שוקים, את יש לך נימוסות, והוא יש לו

וְאֶהְרֶגְהָ אֶת־יַעֲקֹב אָחִי: מִבּ וַיִּגְדֹּל
 לְרִבְקָה אֶת־דְּבָרֵי עֲשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדֹל
 וְהַשְּׁלַח וְהַתְּקַרָּא לַיַּעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן
 וְהַתְּאֹמֵר אֱלֹוֹ הֵינָה עֲשׂוֹ אָחִיךָ
 מִתְּנַחֵם לָךְ לְהַרְגֶךָ: מִגּ וְעַתָּה בְּנֵי
 שְׁמַע בְּקֹלִי וְקוֹם בְּרַח־לָךְ אֶל־לְבֹן
 אָחִי חַרְנָה: מִדּ וַיֵּשְׁבֶת עִמּוֹ יָמִים
 אַחֲדִים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֶמֶת
 אָחִיךָ: מֵה עַד־שׁוּב אֶף־אָחִיךָ מִמְּךָ
 וְשָׁכַח אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לוֹ וְשַׁלַּחְתִּי
 וְלִקְחֶתִיךָ מִשָּׁם לְמָה אֲשַׁכַּל גַּם־
 שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד: מוּ וְהַתְּאֹמֵר רִבְקָה
 אֶל־יִצְחָק קִצְתִּי בְּחַיֵּי מִפְּנֵי בְּנוֹת
 חַת אִם־לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־
 חַת כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לְמָה לִּי חַיִּים:
 כַּח א וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיֵּצֵאוּהוּ

ית יעקב אחי:
 מִבּ וְאֶתְחַוֶּה לְרִבְקָה ית
 פְּתַגְמֵי עֲשׂוֹ בְּרָה רְבָא
 וְשַׁלַּחַת וְקֶרֶת וְאֶמְרַת לַה
 בְּרָה זְעִירָא וְאֶמְרַת לַה
 הָא עֲשׂוֹ אַחֻוּךְ כְּמִן לָךְ
 לְמִקְטָלָךְ: מִגּ וְכַעֲזֵן בְּרִי
 קָבֵל מִנִּי וְקוֹם אֲזִיל לָךְ
 לְוַת לְבֹן אָחִי לְחַרְוִן:
 מִדּ וְתַתִּיב עִמָּה יוֹמִין
 זְעִירִין עַד דִּיתוּב
 רוּגְזָא דְאַחֻוּךְ: מֵה עַד
 דִּיתוּב רוּגְזָא דְאַחֻוּךְ
 מִנְךָ וְיִתְנַשִּׁי ית די
 עֲבַדְתָּ לַה וְאֶשְׁלַח
 וְאֶדְבַרְנָךְ מִתְּמִן לְמָה
 אֶתְכַל אֶף תְּרוּיכּוֹן
 יוֹמָא חָד: מוּ וְאֶמְרַת
 רִבְקָה לַיִצְחָק עֲקִית
 בְּחַיֵּי מִן קָדָם בְּנַת
 חַתָּאָה אִם נָסִיב יַעֲקֹב
 אֶתְתָּא מִבְּנַת חַתָּאָה
 כָּאֵלִין מִבְּנַת אֶרְעָא
 לְמָה לִּי חַיִּים: א וַיִּקְרָא
 יִצְחָק לַיַּעֲקֹב וַיְבָרֶךְ

רש"י

(מד) אחדים. מועטים: (מה) למה אשכח. אהיה
 שכולה משניכם. (לימד על) הקוצר את בניו שקרוי
 שכול וכן ציעקז אמר כאשר שכלתי שכלתי: גם
 שניכם. אם יקום עליך ואתה תהרגנו יעמדו בניו
 ויהרגוך ורוח הקדש נורקה צה ונמנצאה שציוס אחד
 ימוחו כמו ששפורש צפ' המקנא לאשמו: (מו) קצתי

כמשמעו שלא אלער את אבא ומ"א לכמה פנים יש:
 (מב) ויגד לרביקה. ברוח הקודש הוגד לה מה שעשו
 מהרהר בלבו: בותנחם דך. נחם על האחווה לחשוב
 מחשבה אחרת להתנכר לך ולהרגך. ומ"א כבר אתה
 מת צעיניו ושמה עליך כוס של תנחומים ולפי פשוטו
 לשון תנחומים מתנחם הוא על הזכרות בהריגתך:

וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא-תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת
 כְּנָעַן: כ קוֹם לְךָ פַּדְנָה אָרֶם בֵּיתָהּ
 בְּתוֹאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח-לְךָ מִשָּׁם
 אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבֶן אַחִי אִמְךָ: ג וְאֵל
 שְׂדֵי יִבְרָךְ אֶתְךָ וַיִּבְרָךְ וַיִּרְבֶּךָ וְהָיִיתָ
 לְקַהֲל עַמִּים: ד וַיִּתֵּן-לְךָ אֶת-בְּרַכְתּוֹ
 אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעוֹ אֶתְךָ לְרִשְׁתְּךָ
 אֶת-אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים
 לְאַבְרָהָם: שביעי ה וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת-
 יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדְנָה אָרֶם אֶל-לְבֶן
 בֶּן-בְּתוֹאֵל הָאֲרָמִי אַחִי רַבְקָה אִם
 יַעֲקֹב וַעֲשׂו: ו וַיֵּרָא עֲשׂו כִּי-בָרַךְ
 יִצְחָק אֶת-יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פַּדְנָה
 אָרֶם לְקַחַת-לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ
 אֹתוֹ וַיֵּצֵא עָלָיו לֵאמֹר לֹא-תִקַּח
 אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: מפטיר ז וַיִּשְׁמַע

יְתָה וּפְקִדָה וְאָמַר לָהּ
 לֹא תִסַּב אֶתְתָּא מִבְּנַת
 כְּנָעַן: ב קוֹם אֲדִיל
 לְפָדֵן אָרֶם לְבֵית
 בְּתוֹאֵל אָבוּיָא דְאִמְךָ
 וְסַב לְךָ מִתְּמַן אֶתְתָּא
 מִבְּנַת לְבֶן אַחֵיָא
 דְאִמְךָ: ג וְאֵל שְׂדֵי
 יִבְרָךְ יִתְךָ וַיִּפְשַׁף
 וַיִּסְגַּנֵּךְ וַתְּהִי לְכַנְשַׁת
 שְׁבִטִין: ד וַיִּתֵּן לְךָ יִת
 בְּרַכְתָּא דְאַבְרָהָם לְךָ
 וּלְבְנֶיךָ עִמְךָ לְמִירְתְךָ
 יִת אֶרֶע תּוֹתְבּוֹתְךָ דִּי
 יִהֵב יִי לְאַבְרָהָם:
 ה וַשִּׁלַּח יִצְחָק יִת יַעֲקֹב
 וְאָזַל לְפָדֵן אָרֶם לוֹת
 לְבֶן בֶּר בְּתוֹאֵל
 אֲרַמָּא אַחֵיָא
 דְרַבְקָה אִמָּה דְיַעֲקֹב
 וַעֲשׂו: ו וַיֵּרָא עֲשׂו אֲרִי
 כִּי-בָרַךְ יִצְחָק יִת יַעֲקֹב
 וְשִׁלַּח יְתָה לְפָדֵן אָרֶם
 לְמַסַּב לָהּ מִתְּמַן אֶתְתָּא
 כַּד בְּרִיךְ יְתָה וּפְקִיד
 עָלוּהִי לְמִימַר לֹא תִסַּב
 אֶתְתָּא מִבְּנַת כְּנָעַן:
 ז וַקְבִּיל יַעֲקֹב מִן
 אָבוּהִי וּמִן אִמָּה וְאָזַל

יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פַּדְנָה אָרֶם: ח וַיֵּרָא

רש"י

בחיי. מאסתי בחיי: (ב) פדנה. כמו לפדן: ביתה
 בתואל. לזית בתואל. כל מיצה שזריכה למיד
 במחלתה הטיל לה ה"א בסופה: (ג) וא"ל שדי. מי
 שדי בצרכותיו למתכרכין מפיו יברך אותך: (ד) את
 ברכת אברהם. שאמר לו ואעשך לגוי גדול.
 והתברכו זרעך. יהיו אותן צרכות האמורות לך
 (בשזילך) ממך יאל אותם הגוי ואותו הזרע המזוכך:
 (ה) אם יעקב ועשו. איני יודע מה מלמדנו:
 (ז) וישמע יעקב. מחובר לענין שלמעלה וירא עשו
 כי בך יחזק וגו' וכי שלח אותו פדנה ארם וכי שמע

עֲשׂוּ כִּי רְעוּת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינַי
 יִצְחָק אָבִיו: ^ט וַיִּלְךְ עֲשׂוּ אֶל-
 יִשְׁמַעֵאל וַיִּקַּח אֶת-מַחֲלַת ^ו בַּת-
 יִשְׁמַעֵאל בֶּן-אֲבֵרָהָם אַחֹת נְבוֹתָה

לְפָדוֹן אָרֶם: ^ח וַחֲזָא
 עֲשׂוּ אָרִי בִישָׁא בְּנַת
 כְּנָעַן בְּעֵינַי יִצְחָק
 אֲבֹהֵי: ^ט וַאֲזַל עֲשׂוּ
 לְוַת יִשְׁמַעֵאל וַנְּסִיב יַת
 מַחֲלַת בַּת יִשְׁמַעֵאל בַּר
 אֲבֵרָהָם אַחְתָּהּ דְּנְבוֹתָה

רש"י

יעקב חל חזיו והלך פדנה ארם וכי רעות בנות כנען ממשמע שנאמר צת ישמעאל איני יודע שהיא אחות והלך גם הוא אל ישמעאל: (ט) אחות נביות.

הנהגות ישרות

(כ"ח, ט'): ויקח את מחלת בת ישמעאל. על ידי אמונה נתיישב הדעת ל"ו (אמונה ח"ב מ"ו, דעת

ח"ב י"א).

ויקח את מחלת בת ישמעאל. כשמבטל הרהורי עבודה זרה, על ידי זה מוחלין לו כל

עוונותיו ל"ח (הרהורים ח"ב מ"ו).

אחות נביות. כל הדברים נבראים בבחינת זכר ונקבה. אפילו מלכים, יש מלך בחינת זכר ויש מלך בחינת נקבה, והקדוש ברוך הוא מרחיקן זה מזה כדי שלא יחריבו את העולם ל"ט

(מריבה ס"ד).

מקורות

ושמרה לצדיקים לעתיד לבא. ופירש, דקין והבל הם הדכורא והנוקבא, דהוא בחינת השור והחמור, ועשיו וישמעאל, קין הוא הדכורא ובבחינת עשיו וכו', והבל הוא הנוקבא ובבחינת ישמעאל, ואלמלא נזקקין ביחד, היינו הדכורא והנוקבא ביחד, דהוא בחינת שור וחמור ביחד, אז היו מחריבין את כל העולם כולו, וכו'. וזה היה כוונת עשיו הרשע שנשאו את בת ישמעאל, היינו החיבור דעשיו וישמעאל ביחד, ואז תוצאותיו היו דיחריבו את כל העולם כולו, אבל הקב"ה סירס את הזכר, היינו דלא נתקיימה מחשבתו אלא נשק את יעקב ולא הרגו, והרג את הנקיבה, וכמאמרם, ממשמע שנאמר בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות, מלמד שקידשה

לז. שם י"ג: רבי יהושע בן לוי אמר, נתן דעתו להתגייר, 'מחלת' שמחל לו הקב"ה על כל עוונותיו, 'בשמת' שנתבשמה (נתיישרה) דעתו עליו, ע"כ. (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). הרי שעל ידי הדעת להתגייר, והיינו אמונה, נתיישב הדעת.

לח. שם (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל). כי הרי כשנתן רק דעת להתגייר, וביטל הרהורי ע"ז, מחלו לו על כל עוונותיו.

לט. הגר"א זצ"ל (בספרא דצניעותא פ"ד) מפרש מה שאמרו (ב"ב ע"ד), אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקיבה בראם, אף לויתן וכו' זכר ונקיבה בראם, ואלמלא נזקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו, מה עשה הקב"ה, סירס הזכר וצינן הנקיבה

עַל-נְשִׁיו לֹא לְאִשָּׁה:

על נְשִׁוּהָ לֵיהָ לְאִנְתּוֹ:
ססס:

ק"ו פסוקים, על"ו סימן

רש"י

שנים הא למדת שאחר שקבל הצרכות נטמן צבית עבר י"ד שנים. (אבל לא נענש עליהם צכות המורה שהרי לא פירש יוסף מאציו אלא כ"ב שנה דהיינו מ"ז עד ל"ט כנגד כ"ב שפירש יעקב מאציו ולא כצדו והס' שנים צבית לבן ושמי שנים ששהה דרך דכמיב ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות ופי' רז"ל מזה הפסוק ששהה י"ח חדשים דרך דצית הוה צימות הגשמים וסוכות הוה צימות החמה ולחשבון הפסוקים שחשבנו לעיל משפירש מאציו עד שירד למזרים שהיה בן ק"ל שנים ששם אנו מוצאים עוד י"ד שנים אלא ודאי נטמן צבית עבר צהליכמו לצית לבן ללמוד תורה ממנו ובצביל זכות התורה לא נענש עליהם ולא פירש יוסף ממנו אלא כ"ב שנה מדה כנגד מדה ע"כ מלאתי צרש"י ישן): ע"ל נשיו. הוסיף רשעה על רשעמו (ר"ל מרשעת על מרשעיות שהיו לו כצר וק"ל) שלא גרש את הראשונות: חפ"ת פרשת תולדות

נשואיה והשיאה נביות אחיה ולמדנו שהיה יעקב באותו הפרק בן ס"ג שנים שהרי ישמעאל בן ע"ד שנים היה כשנולד יעקב. ש"ד שנה היה גדול ישמעאל מיחזק ויחזק בן ס' שנה בלדת אחת הרי ע"ד ושנותיו היו קל"ז שנא' ואלה שני חיי ישמעאל וגו' נמצא יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנים היה ולמדנו מכאן שנטמן צבית עבר י"ד שנה ואח"כ הלך לחרן שהרי לא שהה צבית לבן לפני לידתו של יוסף אלא י"ד שנה שנא' עבדתי י"ד שנה בשמי צנותיך ושש שנים בצלחך ושכר הצלחך משנולד יוסף היה שנא' ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' ויוסף בן ל' שנה היה כשמלך ומשם עד שירד יעקב למזרים ט' שנים ז' של שובע וצ' של רעב ויעקב אמר לפרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה. לא וחשוב י"ד שנה שלפני לידת יוסף ול' של יוסף וט' משמלך עד שצא יעקב הרי נ"ג וכשפירש מאציו היה בן ס"ג הרי קט"ז והוא אומר שלשים ומאת שנה הרי חסרים י"ד

מקורות

משיא את מחלת בתו לעשיו היה מתדבק לילית ומחלת' ביחד, ולא היה אפשר ליעקב לעמוד נגדם, ע"כ. והוא כוונת הרה"ק ר' נחמן מברסלב צ"ל (ספר המדות מריבה ס"ד) וז"ל: "כל הדברים נבראים בבחינת זכר ונקיבה, אפילו מלכים, יש מלך בחינת זכר ויש מלך בחינת נקיבה, והקב"ה מרחיקן זה מזה כדי שלא יחריבו את העולם", ע"כ. (ספר משיבת נפש, מקורות וביאורים על גלגולי הנשמות מהרמ"ע מפאנו ז"ע אות ל"ד).

ישמעאל ומת והשיאה נביות אחיה. והכוונה הוא דאז מת ישמעאל דהוא הנוקבא, וממילא נחלשה קצת טומאת ישמעאל, ולא נתחברו תקיפות הזכר והנקיבה, היינו עשיו וישמעאל, והגם כי נשא עשיו את מחלת בת ישמעאל, אבל היות כי לא היה בחיי ישמעאל היה בזה קצת המתקה, עכ"ל הק'.

ועל דרך זה כתב תלמידו הרמ"מ משקלוב צ"ל (בביאור משנת חסידים קצ"ו) בזה"ל: ואם היה ח"ו

הפטרת תולדות בתרי עשר מלאכי א ב

א מִשָּׂא דְבַר־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד מְלָאכִי: ב אֶהְבְּתִי אֶתְכֶם אָמַר
 יְהוָה וְאָמַרְתֶּם בְּפִמָּה אֶהְבְּתָנוּ הֲלוֹא־אֵח עֲשׂוּ לִיעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה
 וְאֶהֱבֵב אֶת־יַעֲקֹב: ג וְאֶת־עֲשׂוּ שְׁנֵאתִי וְאֲשִׁים אֶת־הָרִיו שְׁמֵמָה
 וְאֶת־נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת מְדַבֵּר: ד כִּי־תֹאמַר אֱדוֹם רִשְׁשָׁנוּ וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה
 חֲרֻבוֹת כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הַמָּה יִבְנוּ וְאֲנִי אֶהְרֹס וְקִרְאוּ לָהֶם
 גְּבוּל רִשְׁעָה וְהָעַם אֲשֶׁר־זָעַם יְהוָה עַד־עוֹלָם: ה וְעֵינֵיכֶם תִּרְאִינָה
 וְאֲתֶם תֹּאמְרוּ יִגְדַל יְהוָה מֵעַל לְגְבוּל יִשְׂרָאֵל: ו בֶּן יַכְפָּד אָב וְעַבְד
 אֲדָנָיו וְאִם־אָב אָנִי אֵינִי כְבוֹדִי וְאִם־אֲדוֹנִים אָנִי אֵינִי מוֹרָאִי אָמַר |
 יְהוָה צְבָאוֹת לָכֶם הַכְּהֻנִּים בּוֹזֵי שְׁמִי וְאָמַרְתֶּם בְּפִמָּה בּוֹזֵינוּ אֶת־שְׁמִי:
 ז מִגִּישִׁים עַל־מִזְבְּחֵי לֶחֶם מִגָּאֵל וְאָמַרְתֶּם בְּפִמָּה גֹאֲלֵנוּךְ בְּאֲמַרְכֶּם
 שְׁלַחַן יְהוָה נִבְזָה הוּא: ח וְכִי־תִגִּישׁוּן עוֹר לִזְבַּח אֵין רָע וְכִי תִגִּישׁוּ
 פֶסֶח וְחֹלֶה אֵין רָע הַקְּרִיבֵהוּ נָא לְפַחְתֶּךָ הִירָצֵךְ אוֹ הִישָׂא פְנֶיךָ
 אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ט וְעַתָּה חֲלוּ־נָא פְנֵי־אֵל וַיַּחֲנְנוּ מִיַּדְכֶם הִיתָה
 זֹאת הִישָׂא מַכְּס פָּנִים אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: י מִי גַם־בְּכֶם וַיִּסְגֹּר
 דְלָתַיִם וְלֹא־תֹאדְרוּ מִזְבְּחֵי חַנּוּם אֵין־לִי חֶפֶץ בְּכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
 וּמִנְחָה לֹא־אֲרַצֶּה מִיַּדְכֶם: יא כִּי מִמְזֹרַח־שֶׁשֶׁשׁ וְעַד־מְבוֹאוֹ גְּדוּל
 שְׁמִי בְּגוֹיִם וּבְכָל־מְקוֹם מִקְטָר מִגִּישׁ לְשְׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי־גְדוּל
 שְׁמִי בְּגוֹיִם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יב וְאֲתֶם מְחַלְלִים אוֹתוֹ בְּאֲמַרְכֶּם
 שְׁלַחַן אֲדָנָי מִגָּאֵל הוּא וְנִיבּוּ נִבְזָה אֲכָלוּ: יג וְאָמַרְתֶּם הִנֵּה מִתְלַאֶה

הנהגות ישרות

(א, ו'): בן יכפר אב. על ידי כיבוד אב תזכה לבנים זכרים ^מ (בנים ק"ח).

מקורות

מ. הגה"ק מטשעהרין זצ"ל.

הפטרת תולדות

והִפְחַתְּם אוֹתוֹ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְהִבַּאתֶם גְּזוּל וְאֶת־הַפֶּסַח
 וְאֶת־הַחֹלֶה וְהִבַּאתֶם אֶת־הַמְּנַחָה הָאֶרְצָה אוֹתָהּ מִיְדְּכֶם אָמַר
 יְהוָה: ^ד וְאָרִוּר נוֹכַל וַיֵּשׁ בְּעֵדְרוֹ זָכַר וְנָדַר וּזְבַח מִשְׁחַת לְאֲדֹנָי כִּי
 מֶלֶךְ גְּדוֹל אָנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְשְׁמִי נוֹרָא בְּגוֹיִם: ^א וְעַתָּה אֵלֵיכֶם
 הַמְצוּהָ הַזֹּאת הַפְּהִיגִים: ^ב אִם־לֹא תִשְׁמָעוּ וְאִם־לֹא תִשְׁיָמוּ עַל־לֵב
 לְתֵת כְּבוֹד לְשְׁמִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְשַׁלַּחְתִּי בְכֶם אֶת־הַמְּאִרָה
 וְאֲרוֹתַי אֶת־בְּרֻכּוֹתֵיכֶם וְגַם אֲרוֹתֶיהָ כִּי אֵינְכֶם שָׁמַיִם עַל־לֵב: ^ג הֲנִנִי
 גֵּעַר לָכֶם אֶת־הַזֶּרַע וְזוּרִיתִי פָרֵשׁ עַל־פְּנֵיכֶם פָּרֵשׁ חַגִּיכֶם וְנִשְׂא
 אֶתְכֶם אֵלָיו: ^ד וַיִּדְעֶתֶם כִּי שַׁלַּחְתִּי אֵלֵיכֶם אֶת הַמְצוּהָ הַזֹּאת לְהִיּוֹת
 בְּרִיתִי אֶת־לְוִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ^ה בְּרִיתִי | הִיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים
 וְהַשְּׁלוֹם וְאֶתְנִם־לּוֹ מוֹרָא וַיִּירָאֵנִי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נָחַת הוּא: ^ו תּוֹרַת

הנהגות ישרות

(ב, ה'): בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא וייראני. על ידי יראה הקדוש
 ברוך הוא נותן לו שלום ^{מא} (יראה כ"ג).

החיים והשלום. השלום הוא סימן לחיים ^{מב} (שלום ט"ז).

(ב, ה-ו): ואתנם לו מורא וייראני וגו'. תורת אמת היתה בפיהו. על ידי יראה בא
 לאמת ^{מג} (אמת ל"ח).

(ב, ו'): תורת אמת היתה בפיהו וגו' בשלום ובמישור הלך אתי. לימוד הפוסקים
 מבטלים הרהורי עבודה זרה ^{מד} (הרהורים ח"ב ו', לימוד ח"ב ו', פוסק ח"ב ג').

מקורות

מא. שם. ודורש מסיפא לרישא.

מב. שם.

מג. שם.

מד. ויקרא רבה ג', ו': 'תורת אמת היתה בפיהו' שלא אסר את המותר ולא התיר את

האסור, 'בשלום ובמישור הלך אתי' שלא
 הרהר אחר דרכי המקום, ע"כ. רמז רחוק (הגה"ק
 מטשעהרין זצ"ל), היינו, שלא אסר את המותר ולא
 התיר את האסור, רמז ללימוד פוסקים, ועי"ז
 לא הרהר וכו', כי לימוד פוסקים מבטלים
 הרהורי ע"ז.

הפטרת תולדות

אָמַת הַיְתֵה בְּפִיהוּ וְעוֹלָה לְאֶנְמֶצָא בְּשִׁפְתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישוֹר הַקֶּךְ
 אֲתִי וְרַבִּים הַשִּׁיב מֵעוֹן: ז כִּי־שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ־דַעַת וְתוֹרָה יִבְקָשׁוּ
 מִפִּיהוּ כִּי מִלְאָךְ יִהְיֶה־צְבָאוֹת הוּא:

הנהגות ישרות

בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון. מי שמחזיר את העם בתשובה, בזכותו
 אין פחד ומחלוקות בעולם מיה (תשובה ל"ד).

(ב, ז'): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. גדול יכול ללמוד מרשע, אבל
 קטן לא מו (לימוד ל"ב).

מקורות

הוא', אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו
 תורה מפיהו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו.
 אמר ריש לקיש רבי מאיר קרא אשכח ודרש
 'הט אונך ושמע דברי חכמים ולבך תשית
 לדעת' וגו'. קשו קראי אהדדי, לא קשיא, הא
 בגדול הא בקטן, ע"כ. (הגה"ק מטשעהרין זצ"ל, והגה"ק
 הרצ"ה מלובלין זצ"ל).

מה. ונדרש מסיפא לרישא, ע"י רבים השיב
 מעון עי"ז שלום (ספה"מ מראה מקומות השלם).

מו. חגיגה (ט"ו): ורבי מאיר היכי גמר תורה
 מפומיה דאחר, והאמר רבה בר בר חנה אמר
 רבי יוחנן, מאי דכתיב 'כי שפתי כהן ישמרו
 דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות